

Medzinárodná interdisciplinárna konferencia s názvom/
International Interdisciplinary Conference on Topic

**Aktuálne modely výhovoriek
z osobnej zodpovednosti: Slovensko a Európa/**

**Actual Models of Evasions
out of Personal Responsibility: Slovakia and Europe**

15. OKTÓBER 2020 TRNAVA, SLOVAKIA ONLINE

ZBORNÍK ABSTRAKTOV/ BOOK OF ABSTRACTS

Abecedný menný zoznam/ Alphabetical Names Order

BALÁŽOVÁ ANDREA.....	2
GÁNOVSKÝ MICHAL.....	5
GURZHIY TARAS –SHEVCHENKO OLENA.....	13
JIRGL SEBASTIAN.....	17
KATUNINEC MILAN.....	18
KOBYLINSKI ANDRZEJ.....	20
KRIŠTOF PAVOL.....	23
LEŠKOVÁ BLAHOVÁ ADELA.....	26
ORBAN EMANUEL.....	29
PECHOČIAKOVÁ SVITAČOVÁ EVA.....	33
PLATKOVÁ OLEJÁROVÁ GABRIELA.....	36
POLOMSKÁ JÚLIA.....	38
SÁMELOVÁ ANNA.....	40
SENCHENKO LIUDMYLA.....	43
ŠIMEK VOJTĚCH.....	48
ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ MARKÉTA.....	49
VADÍKOVÁ KATARÍNA MÁRIA.....	52
VASILIEVA IRYNA –VERMENKO ANATOLIY	56

VZŤAH GLOBALIZÁCIE A PERSONÁLNEJ ZODPOVEDNOSTI NA SLOVENSKU: ENVIROMENTÁLNY KONTEXT/ THE RELATIONSHIP BETWEEN GLOBALIZATION AND PERSONAL RESPONSIBILITY IN SLOVAKIA: ENVIROMENTAL CONTEXT

Mgr. ANDREA BALÁŽOVÁ

Interný doktorand Katedry etiky a morálnej filozofie FF TU v Trnave

Školiteľ: prof. PhDr. Jaromír Feber, CsC.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: zodpovednosť, globalizácia, životné prostredie, etika globalizácie, hodnoty

KEY WORDS: Responsibility, Globalization, Environment, Ethics of Globalization, Values

ABSTRAKT

Otázka životného prostredia sa na Slovensku stáva čoraz aktuálnejšou a páčivejšou témou, a to nielen v súvislosti s narastajúcim počtom rôznych ekologických katastrof a kríz, ale tiež globalizácie, ktorá nás konfrontuje s radikálne inou skúsenosťou reflektovania sveta a jeho štruktúr. Globalizácia, ako mnohostranný a ambivalentný fenomén, zasahuje všetky oblasti ľudskej angažovanosti, ktoré vzájomne integruje a ktoré nemožno posudzovať izolovane od širších spoločenských kontextov. Najevidentnejšie sa tento aspekt ukazuje v oblasti environmentálnej problematiky, kde na jednej strane vzniká globálna potreba vyhodnocovať a prehodnocovať dôsledky nášho konania vo vzťahu k životnému prostrediu, s poukazom na fakt existencie spoločne zdieľaného sveta, za ktorý nesieme personálnu zodpovednosť, no na druhej strane jestvuje tendencia relativizovať konsekvencie tohto konania, pri ktorých sa personálna zodpovednosť spochybňuje a neurčito prenáša.¹

Súčasná nahliadania na globalizáciu, v oblasti environmentálnej problematiky, sa na Slovensku síce zameriavajú na zdôrazňovanie potreby personálnej „*globálnej zodpovednosti*“², pri ktorej „*úsilie o zvrátenie alebo aspoň spomalenie vývojových trendov smerujúcich k prehlbovaniu jednotlivých aspektov globálnej environmentálnej krízy nebude možné bez zásadných zmien hlavných organizačných imperatívov globálnej priemyselnej civilizácie, teda bez zmien hospodárskeho, sociálneho a politického systému*“³, ktoré by boli orientované na ochranu životného prostredia, ako fundamentálnej spoločenskej a etickej hodnoty, ale stále

¹ Porov. ŠUBRT, J. Systémová diferenciacie a její důsledky, organizovaná neodpovědnost. (70-100) In: SUŠA, O. - HRUBEC, M a kol. *Riziková společnost a globální ohrožení. Ke kritické teorii Ulricha Becka*. Praha: Slon, 2017.

² Porov. SUŠA, O. *Globalizace v sociálních souvislostech současnosti*. Praha: Filosofia, 2010. s.249.

³ Porov. ŠTAHEL, R. *Filozofia environmentálnej krízy globálnej priemyselnej civilizácie*. (97-225) In: SUŠA, O. - ŠTAHEL, R. *Environmentální devastace a sociální destrukce*. Praha: Filosofia, 2016. s. 97.

možno evidovať úsilie od tejto zodpovednosti abstrahovať, pričom sa poukazuje na argument, že v dôsledku globalizácie dochádza k znejasneniu idey pripísateľnosti personálnej zodpovednosti a jej hraníc.

Cieľom príspevku je analýza personálnej zodpovednosti na Slovensku, ktorú budeme skúmať na pozadí environmentálnej problematiky a globalizácie ako rámca, do ktorého je vsadená. V príspevku sa budeme sústreďovať na poukázanie toho, ako globalizačné mechanizmy ovplyvňujú a zintenzívňujú ekologickú krízu, ku ktorej na Slovensku v súčasnosti dochádza, pričom menia ako tradičné prístupy ku zodpovednosti, tak aj formy výhovoriek z osobnej zodpovednosti. V rámci našich analýz budeme primárne vychádzať z koncepcie etiky zodpovednosti H. Jonasa a etiky globalizácie P. Singera, ktoré budú doplnené o koncepty slovenských teoretikov globalizácie a environmentálnych etikov. V príspevku sa budeme opierať predovšetkým o metódu konceptuálnej analýzy, komparácie a syntézy. Terminologickú platformu príspevku bude tvoriť analýza pojmov zodpovednosť a globalizácia, ktorá nám umožní komplexne preskúmať danú problematiku. Výsledkom našich analýz bude nielen preukázanie jednotlivých foriem výhovoriek z personálnej zodpovednosti, ktoré sa v environmentálnom kontexte na Slovensku vynárajú, ale poukážeme tiež na vzájomný súvis medzi súčasnou environmentálnou krízou a krízou hodnôt, ktoré globalizácia spôsobuje.

ABSTRACT

The problem of human impacts on the environment is a very topical problem in Slovakia. On the one hand, the increased interest in this problem is caused by the various ecological disasters and crises in Slovakia, but on the other hand we can see the influence of the globalization, which confronts us with a radically different experience of perceiving the world and its structures. Globalization is a very ambivalent phenomenon that affects all areas of human activity, which it integrates with each other and which cannot be considered in isolation from their wider social contexts. This aspect is most evident in the field of environmental issues. In the current approach to environmental issues, on the one hand, we can see the global need to take responsibility for the consequences of our actions in relation to the environment, but, on the other hand, this responsibility is relativized⁴.

---

⁴ Porov. ŠUBRT, J. *Systémová diferenciacie a její důsledky, organizovaná neodpovědnost*. (70-100) In: SUŠA, O. - HRUBEC, M a kol. *Riziková společnost a globální ohrožení. Ke kritické teorii Ulricha Becka*. Praha: Slon, 2017.

The current approaches to globalization in the field of environmental issues in Slovakia are aimed at emphasizing the need for personnel "global responsibility"⁵, in which "efforts to reverse or at least slow down development trends to deepen various aspects of the global environmental crisis will not be possible without changing the main organizational imperatives of the global industrial civilization, that is, without changes in the economic, social and political system"⁶, but we can still see an effort to relativize this responsibility. The most common argument in the question of relativizing a personal responsibility in an environmental context is that globalization challenges the idea of imputation of responsibility and its boundaries.

The aim of this paper is the analysis of personal responsibility in Slovakia, which we will examine on the background of the human impacts on environment and globalization as the framework in which it is embedded. In this paper, we will point out how globalization mechanisms affect and radicalize the current ecological crisis in Slovakia. We will also point out how globalization is changing traditional approaches to responsibility, as well as forms of excuses from personal responsibility. Our analysis will be based Jonas's ethics of responsibility and Singer's ethics of globalization, which will be supplemented by the concepts of Slovak theoreticians of globalization. In the paper we will mainly apply the method of conceptual analysis, comparison and synthesis. The terminological platform of the paper will consist mainly of the analysis of the notion of responsibility and globalization, which will allow us to comprehensively examine the issue. The result of our analyzes will be not only the demonstration of individual forms of excuses from personal responsibility, which arise in the environmental context in Slovakia, but we will also point out the relationship between the current environmental crisis and the crisis of values, which are caused by globalization.

LITERATÚRA/ LITERATURE

HRUBEC, M a kol. *Riziková spoločnosť a globálny ohroženie. Ke kritické teórie Ulricha Becka*. Praha: Slon, 2017.

SŤAHEL, R. *Filozofia environmentálnej krízy globálnej priemyselnej civilizácie. (97-225)* In: SUŠA, O. - SŤAHEL, R. *Environmentálna devastácia a sociálna deštrukcia*. Praha: Filosofia, 2016.

SUŠA, O. *Globalizácia v sociálnych súvislostiach súčasnosti*. Praha: Filosofia, 2010.

ŠUBRT, J. *Systémová diferenciácia a jej dôsledky, organizovaná neodpovednosť (70-100)* In: SUŠA, O. - HRUBEC, M a kol. *Riziková spoločnosť a globálny ohroženie. Ke kritické teórie Ulricha Becka*. Praha: Slon, 2017.

---

⁵ Porov. SUŠA, O. *Globalizácia v sociálnych súvislostiach súčasnosti*. Praha: Filosofia, 2010. s.249.

⁶ Porov. SŤAHEL, R. *Filozofia environmentálnej krízy globálnej priemyselnej civilizácie. (97-225)* In: SUŠA, O. – SŤAHEL, R. *Environmentálna devastácia a sociálna deštrukcia*. Praha: Filosofia, 2016. s. 97.

ĽUDSKÁ PRIRODZENOSŤ – VÝZVY A VÝHOVORKY Z HL'ADISKA OSOBNÉJ ZODPOVEDNOSTI/ HUMAN NATURE – CHALLENGES AND EVASIONS IN TERMS OF PERSONAL RESPONSIBILITY

Mgr. MICHAL GÁNOVSKÝ
Interný doktorand Katedry etiky a morálnej filozofie,
FF TU v Trnave
Školiteľ: doc. PhDr. Eva Orbanová, PhD.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: ľudská prirodzenosť, osobná zodpovednosť, postmoderna, spoločnosť, výzvy, výhovorky

KEY WORDS: Human Nature, Personal Responsibility, Postmodernity, Society, Challenges, Evasions

ABSTRAKT

Ľudská prirodzenosť v súčasnosti pomaly prestáva byť v centre záujmu ako pojem, keďže naša spoločnosť prešla za posledných pár rokov výraznými zmenami, v ktorých žijeme a je náročné všetko to novum zaintegrovať do pôvodných definícií. Preto pojmy, ktoré nepodliehajú tak rýchlym zmenám sú občas odsúvané do úzadia. No prirodzenosť poukazuje na to, že kým bude človek človekom a nezmení sám seba natoľko, aby bol niečím iným, tak bude neustále v spojení so svojou prirodzenosťou.

Rovnako aj v týchto časoch rozkolísania tohto pojmu sa spoločnosť stále zaoberá základným konštitučným definovaním človeka, v rámci ktorého sa snažíme o uchopenie našej prirodzenosti takým spôsobom, ktorý bude definovať základ ľudskosti, ktorý je nám spoločný, a teda obsiahne všetkých ľudí. Eva Orbanová hovorí o *diktáte variability*⁷, ktorý je spoločnosťou v súčasnosti vo verejnej sfére akcentovaný a „v *súkromnej sfére sa najmarkantnejšie prejavuje vo variabilite životných štýlov, životných projektov, osobných paradigiem, ktoré v zásade dnes nepodliehajú jednej univerzálnej spoločnosti zdieľanej šablóne*.“⁸ Základným hnacím motorom tohto záujmu spoločnosti je interdisciplinárna potreba základu, na ktorom by sme mohli v treťom tisícročí stavať (a to nie len v etike, v oblasti práva, filozofie, sociológie, psychológie, či iných odborov, ale aj v bežnom živote). Lebo ako uvádza Zuzana Sitarčíková: „*Po dostatočnom zdôvodnení a objasnení výraz ľudská prirodzenosť*

⁷ Porov. ORBANOVÁ, E. *Náboženstvo a etika (Kult a hodnota)*. Trnava: FFTU, 2018. s. 20 – 23.

⁸ Porov. ORBANOVÁ, E. *Náboženstvo a etika (Kult a hodnota)*. Trnava: FFTU, 2018. s. 21.

*prestane byť mäťuci a následne je možné s použitím tohto pojmu mnohé vysvetliť a vyriešiť.*⁹ Naša ľudská prirodzenosť totiž priamo súvisí s inými pojmami, ktoré sú dnes predmetom záujmu ako napr.: ľudské práva, ľudská dôstojnosť, zodpovednosť človeka, ľudské svedomie, či ľudská morálka.

V nadväznosti na Vasila Gluchmana, ktorý si kládol otázku: „*Na základe čoho teda pripisujeme ľudskej bytosti ľudskú dôstojnosť?*“¹⁰ máme za to, že ak ľudská prirodzenosť prislúcha každému a dáva mu status človeka, tak by mohla byť minimálnou požiadavkou na to, čo je človeka hodné a ľudsky dôstojné. V takomto prípade je potom priam žiaduce aby si túto výzvu človek uvedomil a prial svoju zodpovednosť za ľudskú prirodzenosť. Východiskom nášho skúmania bude preto hypotéza, že človek má v určitej miere osobnú zodpovednosť voči ľudskej prirodzenosti ako takej.

Cieľom nášho skúmania bude bližšie preskúmať výzvy a výhovorky z hľadiska osobnej zodpovednosti, ktoré sú prítomné v súčasnosti pri uvažovaní o ľudskej prirodzenosti, ale aj v spoločenskom priestore. Predovšetkým výzve prijať osobnú zodpovednosť za ľudskú prirodzenosť a výhovorky, ktoré tomu bránia. Ako výstižne uvádza Katarína Mária Vadíková: „*V hĺbke tajomstva ľudskej intimity je človek volaný do dialógu života a oslovený po mene statočne odpovedať na otázky života a smrti, a rytiersky vziať na seba následky.*“¹¹

Predpokladáme, že sa nám podarí poukázať na celý rad výziev a výhovoriek z hľadiska osobnej zodpovednosti, ktoré v súčasnosti so sebou prinášajú zmeny v spoločnosti vplyvajúce na ľudskú prirodzenosť, ako aj na viaceré výzvy a výhovorky týkajúce sa priamo zodpovednosti človeka za ľudskú prirodzenosť. A to za použitia napr.: analytickej, deskriptívnej a komparačnej metódy, pričom sa zameriame na ľudskú prirodzenosť, osobnú zodpovednosť, obdobie postmodernity, spoločnosť, človeka a vzťah medzi týmito pojmami.

ABSTRACT

At present, human nature is slowly no longer in the spotlight as a term, as our society has undergone significant changes in the last few years in which we live and it is difficult to integrate all this novelty into the original definitions. Therefore, terms that are not subject to

⁹ Porov. SITARČÍKOVÁ, Z. *O šľachtení človeka. Nanotechnológie, transhumanizmus a ľudská prirodzenosť*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2012. s. 154.

¹⁰ Porov. GLUCHMAN, V. *K základným hodnotám bioetiky*. (59-124) In: JEMELKA, P. – GLUCHMAN, V. – LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, A. *Bioetika*. Prešov: FFPU, 2008. s. 59.

¹¹ Porov. VADÍKOVÁ, K. M. 2019. *Dialogická osoba a situácia. Guardiniovská edukačná etika a situacionizmus*. Trnava/ Kraków: FFTU/ Towarzystwo Slowaków w Polsce, 2019. s. 7.

such rapid changes are sometimes relegated to the background. But nature points out that as long as a person is human and does not change himself enough to be something else, he will be constantly connected to his nature.

Even in these times of fluctuation of this term, society is still concerned with the basic constitutional definition of man, in which we seek to grasp our nature in a way that will define the basis of humanity, which is common to us and thus encompasses all people. Eva Orbanová talks about *the dictates of variability*¹², which is currently emphasized by society in the public sphere and *"in the private sphere it is most marked in the variability of lifestyles, life projects, personal paradigms, which in principle are not subject to one universal shared template in society."*¹³ The basic driving force of this interest of society is the interdisciplinary need for a foundation on which we could build in the third millennium (not only in ethics, law, philosophy, sociology, psychology, or other disciplines, but also in everyday life). Because, as Zuzana Sitarčíková states: *"After sufficient justification and clarification, the term human nature ceases to be confusing, and subsequently it is possible to explain and solve a lot using this term."*¹⁴ Our human nature is directly related to other concepts that are of interest today, such as: human rights, human dignity, human responsibility, human conscience, or human morality.

Following Vasil Gluchman, who asked himself the question: *"On what basis do we attribute human dignity to a human being?"*¹⁵ We believe that if human nature belongs to everyone and gives him the status of a human being, then it could be the minimum requirement for what is man worthy and humanly dignified. In such a case, it is then desirable for one to be aware of this challenge and to wish for one's responsibility for human nature. The starting point of our research will therefore be the hypothesis that man has to some extent a personal responsibility towards human nature as such.

The aim of our research will be to examine in more detail the challenges and evasions in terms of personal responsibility that are currently present when thinking about human nature, but also in the social space. In particular, the call to take personal responsibility for human nature and the excuses that prevent this. As Katarína Mária Vadíková aptly states: *"In the depths of the*

---

¹² Porov. ORBANOVÁ, E. *Náboženstvo a etika (Kult a hodnota)*. Trnava: FFTU, 2018. s. 20 – 23.

¹³ Porov. ORBANOVÁ, E. *Náboženstvo a etika (Kult a hodnota)*. Trnava: FFTU, 2018. s. 21.

¹⁴ Porov. SITARČIKOVÁ, Z. *O šľachtení človeka. Nanotechnológia, transhumanizmus a ľudská prirodzenosť*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2012. s. 154.

¹⁵ Porov. GLUCHMAN, V. *K základným hodnotám bioetiky*. (59-124) In: JEMELKA, P. – GLUCHMAN, V. – LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, A. *Bioetika*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2008. s. 59.

mystery of human intimacy, a person is called into the dialogue of life and addressed by name to bravely answer the questions of life and death, and to take consequences as a knight."¹⁶

We anticipate that we will be able to highlight a number of challenges and excuses in terms of personal responsibility that currently bring with them changes in society affecting human nature, as well as several challenges and excuses directly related to human responsibility for human nature. This is done using, for example: analytical, descriptive and comparative methods, focusing on human nature, personal responsibility, the postmodern period, society, man and the relationship between these concepts.

LITERATÚRA/ LITERATURE

- GLUCHMAN, V. *K základným hodnotám bioetiky*. (59-124) In: JEMELKA, P. – GLUCHMAN, V. – LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, A. *Bioetika*. Prešov: FFPU, 2008.
- ORBANOVÁ, E. *Náboženstvo a etika (Kult a hodnota)*. Trnava: FFTU, 2018.
- SITARČIKOVÁ, Z. *O šľachtení človeka. Nanotechnológie, transhumanizmus a ľudská prirodzenosť*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2012.
- VADÍKOVÁ, K. M. *Dialogická osoba a situácia. Guardiniovska edukačná etika a situacionizmus*. Trnava/ Kraków: FFTU/ Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2019.

---

¹⁶ Porov. VADÍKOVÁ, K. M. 2019. *Dialogická osoba a situácia. Guardiniovska edukačná etika a situacionizmus*. Trnava/ Kraków: FFTU/ Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2019. s. 7.

ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR VIOLATION OF QUARANTINE
CONDITIONS IN UKRAINE/
POLITICKÁ ZODPOVEDNOSŤ ZA NEVYHNUTNÉ NÁSILIE POČAS
NÚDZOVÉHO STAVU V SÚVISLOSTI S PANDÉMIOU COVID-19
NA UKRAINE

Prof. TARAS GURZHIY, PhD.

Head of the Department of Administrative, Financial and Information Law, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

Doc. OLENA SHEVCHENKO, PhD.

Department of Administrative, Financial and Information Law, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

KEY WORDS: Administrative Law, Administrative Liability, Protection of the Population, Executive Authorities, Local Self-Government Authorities

KLÚČOVÉ SLOVÁ: politika, ukrajinská legislatíva, politická zodpovednosť, ochrana obyvateľstva, výkonná moc, právomoc, lokálne samosprávne orgány

ABSTRACT

The situation regarding mysterious origin and rapid spread of the previously unknown acute respiratory disease COVID-19 has shaken the whole world recently. This disease has not passed over Ukraine either. In order to ensure the healthcare of the nation, the authorities were obliged to respond quickly onto such challenges and to act decisively within the frame of law.

In Ukraine, according to the Article 26 of the Law of Ukraine “On Protection of the Population from Infectious Diseases” dated April 6, 2000¹⁷, the right to establish the quarantine is legally consolidated to the Ukraine Cabinet of Ministers. However, the issue of establishing quarantine by the highest executive body is raised from the part of the central executive body, which ensures the formation of state policy in the field of healthcare, by request of the Chief State Sanitary Doctor of Ukraine. Thus, taking into account the decision of the State Commission on Technogenic and Ecological Safety and Emergencies dated March 10, 2020, the Cabinet of Ministers of Ukraine established quarantine on March 12, 2020 on all territory of Ukraine¹⁸. From March 17, 2020, in accordance with the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine¹⁹, starting from 00 o'clock, 00 minutes Checkpoints across the state borders were

---

¹⁷ See more: *On protection of the population from infectious diseases: Law of Ukraine dated April 6, 2000 №1645-III* [19.3.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

¹⁸ See more: *On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 11, 2020 № 211* [online: 10.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.

¹⁹ See more: *On temporary restriction of crossing the state border, aimed at preventing the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine: Order of the*

closed temporarily for international passenger railway, air, road (for buses) services. This Order provisions were not just to be of passenger transfers concern, but with the purpose of national interest protection or in connection with the fulfillment of international obligations. The border also remained open to representatives of diplomatic and humanitarian missions.

Under conditions of quarantine, local executive bodies and local self-government authorities are legally obliged to organize and to control the observance of the established legal regime, as well as timely and completely preventive application of anti-epidemic relief measures (1, Article 29).

Normative legal acts that have established temporary restrictions on the rights of individuals and legal entities with additional obligations imposed on them. The grounds and procedures for mandatory self-isolation, staying of a person in an observatory (observation), hospitalization into temporary healthcare facilities (specialized hospitals) have been determined.

Along with the changes in conditions of personal life of each citizen within quarantine and the establishment of requirements to comply with additional restrictive rules, there was a need to change some rules of law, including liabilities. Thus, the Law of Ukraine on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)²⁰ dated March 17, 2020, the Code of Ukraine on Administrative Offenses was supplemented by Article 44⁻³. This article establishes responsibility for violation of the rules on quarantine, sanitary and hygienic, sanitary and anti-epidemic rules and regulations provided by legislation, as well as decisions of local governments on the infectious disease relief. So, a fine may be imposed on citizens and officials for such a kind of violation of law.

Thus, coronavirus disease has not caused just personal restrictions for the people of Ukraine, but also contributed to changes concerning rules of law on personal responsibility to save lives of the Ukrainian population.

Cabinet of Ministers of Ukraine of March 14, 2020 № 287-r [online: 30.3.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287-2020-%D1%80>.

²⁰See more: *On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19): Law of Ukraine dated March 17, 2020 № 530-IX* [online: 30.3.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n8>.

ABSTRAKT

Preklad do slovenského jazyka: Mgr. GÁNOVSKÝ, M.

Pandémia, týkajúca sa záhadného pôvodu a rýchleho šírenia predtým neznámeho akútneho respiračného ochorenia COVID-19, nedávno otriasla celým svetom. Dôsledky nevynechali ani Ukrajinu. S cieľom zabezpečiť zdravotnú starostlivosť národa boli vládne orgány povinné na tieto výzvy rýchlo reagovať a konať rozhodne, no v rámci zákona.

Na Ukrajine je, podľa článku 26 ukrajinského zákona *O ochrane obyvateľstva pred infekčnými chorobami* zo dňa 6. apríla 2000²¹, zákonné ustanovenie karantény právne konsolidované Ukrajinským kabinetom ministrov. Avšak, požiadavka zriadiť karanténu najvyšším výkonným orgánom vzišla zo strany ústredného výkonného orgánu, ktorý zabezpečuje tvorbu štátnej politiky v oblasti zdravotnej starostlivosti, tzn. zo strany Vedúceho štátneho zdravotníckeho úradu Ukrajiny. Preto, berúc do úvahy rozhodnutie Štátnej komisie pre technickú a ekologickú bezpečnosť a nariadenie pre núdzové situácie z 10. marca 2020, Kabinet ministrov Ukrajiny zriadil 12. marca 2020 karanténu na celom území Ukrajiny.²² Od 17. marca 2020 boli, v súlade s nariadením Kabinetu ministrov Ukrajiny, a to počnúc od 00:00 hodiny, dočasne zatvorené kontrolné stanice cez štátne hranice pre medzinárodnú osobnú, železničnú, leteckú, cestnú dopravu. Ustanovenia tohto nariadenia nezasiahli priamo nevyhnutnú prepravu a zásobovanie, ak rešpektovali zásady ochrany zdravia pri preprave cestujúcich, ochranu národných záujmov, a plnenie medzinárodných záväzkov. Hranica taktiež zostala otvorená požiadavkám zástupcov diplomatických a humanitárnych misií.

V podmienkach karantény sú miestne výkonné orgány a orgány miestnej samosprávy zo zákona povinné organizovať a kontrolovať dodržiavanie zavedeného právneho režimu, ako aj včasné a úplne preventívne uplatňovanie opatrení proti epidémii²³. Normatívne právne akty, ktorými sa ustanovili dočasné obmedzenia práv fyzických a právnických osôb, im ukladajú dodatočné povinnosti. Boli stanovené dôvody a postupy pre povinnú izoláciu, pobyt osoby vo vyšetrovni (pozorovanie), hospitalizáciu v dočasných zdravotníckych zariadeniach (špecializované nemocnice).

---

²¹ Pozri tiež: *On protection of the population from infectious diseases: Law of Ukraine dated April 6, 2000 №1645-III* [19.3.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

²² Pozri tiež: *On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 11, 2020 № 211* [online: 10.5.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.

²³ Porov. Článok 29 In: *On protection of the population from infectious diseases: Law of Ukraine dated April 6, 2000 №1645-III* [19.3.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

Spolu so zmenami podmienok osobného života každého občana v karanténe a stanovením požiadaviek na dodržiavanie ďalších reštriktívnych pravidiel bolo potrebné zmeniť niektoré právne normy, a to vrátane vymedzenia osobitých práv a povinností. Preto v ukrajinskej legislatíve prišlo, podobne ako v okolitých štátoch, k úprave a zmenám v zdravotníckych zákonoch, zameraných na prevenciu výskytu a šírenia koronavírusovej choroby (COVID-19)²⁴. Napr. dňa 17. marca 2020, bol Ukrajinský zákon o správnych deliktoch, doplnený článkom 44³, kde sa ustanovuje zodpovednosť za porušenie pravidiel karantény, sanitárnych a hygienických, sanitárnych a proti-epidemiologických predpisov a právnych predpisov stanovených v dovtedy platnej legislatíve, nielen pre občanov jednotlivo, ale aj za rozhodnutia miestnych samospráv. Občanom a úradníkom môže byť za také porušenie zákona uložená pokuta.

Covid-19 teda nespôsobil iba zdravotné komplikácie, ale znamenal aj výrazné obmedzenia osobnej slobody pre obyvateľov Ukrajiny. Situácia vyústila do zmien právnych predpisov o osobnej zodpovednosti za záchranu životov ukrajinskej populácie.

LITERATURE/ LITERATÚRA

On protection of the population from infectious diseases: Law of Ukraine dated April 6, 2000 №1645-III [online: 19.3.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 11, 2020 № 211 [online: 10.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.

On temporary restriction of crossing the state border, aimed at preventing the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 14, 2020 № 287-r [online: 30.3.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287-2020-%D1%80>.

On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19): Law of Ukraine dated March 17, 2020 № 530-IX [online: 30.3.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n8>.

---

²⁴Pozri tiež: *On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19): Law of Ukraine dated March 17, 2020 № 530-IX [online: 30.3.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n8>.*

PEDAGOGICKÁ A OSOBNÁ ZODPOVEDNOSŤ V RÁMCI VÝUČBY TELESNEJ VÝCHOVY – PRÍTOMNOSŤ DISTINKCE?/ PEDAGOGICAL AND PERSONAL RESPONSIBILITY IN THE TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION – THE PRESENCE OF DISTINCTION?

Mgr. SEBASTIAN JIRGL

Interný doktorand Katedra občanskej výchovy a filosofie Pedagogickej fakulty UK, Praha

KLÚČOVÉ SLOVÁ: zodpovednosť, pedagóg, pedagogický proces, telesná výchova, odlišnosť, telesnosť

ANOTACE

Príspevek pojednáva o tématu ľudskej zodpovednosti, ktorá zde funguje, jakožto hlavná spojivá linka. Príspevek postupne precizuje jednotlivé špecifika a odlišnosti zvoleného tématu. Ďalej sa podrobnejšie zameriava na rovinu pedagogickej, a zároveň súvisiacej osobnej zodpovednosti, v rámci pedagogického procesu, pri vyučovaní špecifického vyučovacieho predmetu, konkrétne telesnej výchovy. Príspevek polemizuje nad tým, či odlišnosť a špecializácia povahy predmetu telesná výchova, automaticky znamená vznik axiomu, v rámci špecifického druhu zodpovednosti, pri edukatívnom procese. Príspevek sa venuje smyslu, ktorý v dnešnej dobe zastáva vyučovanie telesnej výchovy. Jednotlivým distinkciám, ktoré jsou zde prítomné, špecifikám, ktoré vznikajú pri vyučovaní tohoto predmetu a z nich plynúci druh zodpovednosti. Príspevek sa zaoberá tým, či je prítomná výraznejšia odlišnosť, v rámci fenoménu zodpovednosti, v porovnaní s ostatnými vyučovacími predmetmi.

Poznámka/ Note: Dodatočné prihlásenie/ Later registration

OSOBNÁ ZODPOVEDNOSŤ A OBČIANSKA SPOLOČNOSŤ AKO ZÁKLADNÝ PILIER DEMOKRACIE/ PERSONAL RESPONSIBILITY AND CIVIL SOCIETY AS AN ESSENTIAL PILLAR OF DEMOCRACY

Prof. PhDr. MILAN KATUNINEC, PhD.
Katedra politológie, FF TU v Trnave

KLÚČOVÉ SLOVÁ: demokracie, občianska spoločnosť, totalita, výhovorka, zodpovednosť

KEY WORDS: democracy, civil society, totalitarianism, excuse, responsibility

ABSTRAKT

Štúdia poukazuje na potenciálne riziká pre demokraciu v Európe spojené s výhovorkami neuplatňovať osobnú zodpovednosť v problematike týkajúcej sa spoločnosti, v ktorej žijeme. Historické skúsenosti s totalitnými režimami a realita politického života v našej spoločnosti nás neustále presvedčajú o dôležitosti zapojenia občanov do občianskej spoločnosti. Výhovorka z vyhýbania sa zodpovednosti, je často spojená s obrannou reakciou, že ako jednotlivci nemáme žiadny vplyv na vývoj sveta a našej spoločnosti. Ale náš individuálny život nie je izolovaný od prostredia, v ktorom žijeme a v ktorom sa formujú naše osobné hodnoty, viera a postoje.

Hlavným cieľom štúdie je poukázať na význam občianskej spoločnosti a osobnej zodpovednosti v spoločenskom a politickom živote. V demokracii sa môžeme ospravedlniť alebo prijať zodpovednosť. Výhovorka z vyhýbania sa zodpovednosti a náš ľahostajný prístup k sociálnym otázkam, však otvára priestor pre korupciu, zneužívanie politickej moci, ako aj pre autoritárske a totalitné formy vlády. Aj preto by občianska spoločnosť mala byť dôležitou súčasťou mechanizmov kontroly politickej moci. Štúdia venuje pozornosť aj niektorým praktickým príkladom súvisiacim s pojmami „moc bezmocných“ a „nepolitická politika“.

ABSTRACT

The purpose of this study is to highlight the potential risks for democracy in Europe related to Excuses for not applying personal responsibility in the issues that concern the society in which we live. Historical experience with totalitarian regimes and the reality of political life in our society constantly convince us of the importance of citizen involvement in civil society. An excuse to avoid the responsibility is often associated with a defensive reaction that, as individuals, we have no influence on the development of the world and our society. But our

individual life is not isolated from the environment in which we live and in which our personal values, belief and attitudes are formed.

The main aim of the study is to point out the importance of civil society and personal responsibility in social and political life. In democracy we can make an excuse or accept responsibility. However, an excuse to avoid the responsibility and our indifferent approach to social issues opens up space for corruption, the abuse of political power as well as for authoritarian and totalitarian forms of government. That is also why civil society should be an important part of the mechanisms for controlling political power. The study also pays attention to some practical examples related to the terms "*power of the powerless*" and "*non-political politics*".

Poznámka/ Note: Dodatočné prihlásenie/ Later registration

ESCAPE FROM RESPONSIBILITY? IMPACT OF „HOMO SOVIETICUS” AND NEOLIBERAL ECONOMICS ON THE FORMATION OF SOCIAL VIRTUES/

ÚTEK PRED ZODPOVEDNOSŤOU? VPLYV „HOMO SOVIETICUS” A NEOLIBERÁLNEJ EKONOMIKY NA FORMÁCIU SOCIÁLNYCH CNOSTÍ

Invited speaker/ pozvaná prednáška

dr hab. ANDRZEJ KOBYLŃSKI, PhD.

Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Poland

KEY WORDS: Responsibility, Post-communism, Neoliberalism, Virtue, Democracy, Solidarity

KLÚČOVÉ SLOVÁ: zodpovednosť, post-komunizmus, neoliberalizmus, cnosť, demokracia, solidarita

ABSTRACT

In 1941 Erich Fromm, a German philosopher and sociologist of Jewish origin, has published in the United States his important book titled „Escape from Freedom”. In his book, Fromm explores humanity’s tendency to replace relationship with freedom, with a particular focus on the personal consequences of its absence. His special emphasis is put on the psychosocial conditions that facilitated the rise of German Nazism.

In Central and Eastern Europe after the fall of the Berlin Wall in 1989, the new phenomenon that has appeared, was not the exact escape from freedom, but rather – the escape from responsibility. The crisis of responsibility in post-communist countries had two main causes. Firstly, the escape from responsibility after 1989 was deeply rooted in the „homo sovieticus” mentality, which influenced the thinking of so many people during communism on the eastern side of the Iron Curtain. Secondly, the escape from responsibility also had its source in the radical economic reforms that were compatible with the spirit of liberal monetarism presented by Milton Freedman and Friedrich von Hayek. As a consequence, they resulted in the new forms of poverty, exclusion and social injustice. The injustice of the post-communist form of democracy was the reason why a large part of the society in Central and Eastern European states did not feel personal responsibility for the development of their own countries.

The principal objective of this paper is to analyze the most important reasons for the escape from responsibility in the post-communist countries after 1989. At the beginning, the main characteristics of the „homo sovieticus” mentality will be presented. Then, the transition from a planned socialist economy to a free market economy in the spirit of monetarism will be

analyzed. The next stage of the analysis will be devoted to the impact of these phenomena on the perception of human responsibility. The expected cognitive achievement of this paper is to enhance a deeper understanding of the characteristics of the post-communist society and to emphasize the significance of responsibility which is believed to be a crucial element of social life, without which it is impossible for a mature and stable democracy to function.

ABSTRAKT

Preklad do slovenského jazyka: Mgr. GÁNOVSKÝ, M.

V roku 1941 Erich Fromm, nemecký filozof a sociológ židovského pôvodu, vydal v Spojených štátoch dôležitú knihu s názvom „Útek zo slobody“. Fromm vo svojej knihe skúma tendenciu ľudstva nahradiť vzťah so slobodou, s partikulárnym zameraním na osobné dôsledky jej neprítomnosti. Osobitný dôraz sa kladie na psychosociálne podmienky, ktoré uľahčili vzostup nemeckého nacizmu.

V strednej a východnej Európe po páde Berlínskeho múru v roku 1989 nebol únik zo slobody novým javom, ktorý sa objavil, ale skôr únik zo zodpovednosti. Kríza zodpovednosti v postkomunistických krajinách mala dve hlavné príčiny. Po prvé, únik zo zodpovednosti po roku 1989 bol hlboko zakorenený v mentalite „homo sovieticus“, ktorá ovplyvnila myslenie ľudí počas komunizmu na východnej strane železnej opony. Po druhé, únik zo zodpovednosti mal svoj pôvod aj v radikálnych hospodárskych reformách, ktoré boli zlučiteľné s duchom liberálneho monetarizmu, ktorý predložili Milton Freedman a Friedrich von Hayek. V dôsledku toho vyústili do nových foriem chudoby, vylúčenia a sociálnej nespravodlivosti. Nespravodlivosť postkomunistickej formy demokracie bola dôvodom, prečo veľká časť spoločnosti v štátoch strednej a východnej Európy necítila osobnú zodpovednosť za rozvoj svojich vlastných krajín.

Hlavným cieľom tejto práce je preto analyzovať najdôležitejšie dôvody úniku zo zodpovednosti v postkomunistických krajinách po roku 1989. Na začiatku sa predstavia hlavné charakteristiky mentality „homo sovieticus“. Potom budeme analyzovať prechod z plánovaného socialistického hospodárstva na hospodárstvo voľného trhu v duchu monetarizmu. Ďalšia etapa analýzy sa bude venovať vplyvu týchto javov na vnímanie ľudskej zodpovednosti. Očakávaným kognitívnym úspechom tohto dokumentu je posilnenie hlbšieho pochopenia charakteristík postkomunistickej spoločnosti a zdôraznenie významu zodpovednosti, ktorá sa považuje za kľúčový prvok spoločenského života, bez ktorého nie je možné dospieť v zrelú a fungujúcu stabilnú demokraciu.

LITERATURE/ LITERATÚRA

HOLMES, L. *Post-Communism: An Introduction*. Durham: Duke University Press, 1997.

KOBYLIŃSKI, A. *Post-Communism, Liberalism and Solidarity in the Countries of Central and Eastern Europe after 1989*. In: „*Seminare. Poszukiwania Naukowe*”. 2018, No. 39/4, pp. 105-113.

KOBYLIŃSKI, A. *The Role of Solidarity in an Open Society*. (139–148) In: IVANIC, P. – HETENYI, M. – TANESKI, Z. (Eds.). *Europske konteksty interkulturnej komunikacie*. Nitra: UKF, 2009.

PROZOROV, S. *The Ethics of Post-Communism. History and Social Praxis in Russia*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.

ZODPOVEDNOSŤ A KONFRONTAČNÝ POLITICKÝ ŠTÝL NA SLOVENSKU/ RESPONSIBILITY AND CONFRONTATIONAL POLITICAL STYLE IN SLOVAKIA

PhDr. PAVOL KRIŠTOF, PhD.
Katedra politológie FFTU v Trnave

KLÚČOVÉ SLOVÁ: politika, demokracia, Slovensko, zodpovednosť, stabilita, polarizácia, radikálny štýl

KEY WORDS: Politics, Democracy, Slovakia, Responsibility, Stability, Polarization, Radical Style

ABSTRAKT

Príspevok analyzuje konfrontačný diskurz politiky na Slovensku a jeho vzťah k zodpovednosti za rozhodovanie politických predstaviteľov vo verejnom živote. Záujem sa koncentruje na radikálny politický štýl, ktorý mení charakter demokratickej súťaže na polarizovanú, neusporiadanú a nepredvídateľnú. Pritom sa zameriava na pokles spoločenskej autority politických strán na Slovensku. V tejto súvislosti sa vychádza z predpokladu, že dôsledkom polarizácie stranického systému je zmena demokratickej súťaže na konfrontáciu medzi programovo ťažko nečitateľnými aktérmi. Dôraz je kladený na rozbor konfrontačného diskurzu, ktorý zasahuje aj charakter verejnej debaty. Pritom, neutralizuje kritiku, kompromituje úlohu politických strán, a tým nepriamo zbavuje politickú súťaž spoločenskej relevancie. Tým sa v spoločnosti prehľbuje kríza, eroduje právo a radikálne obmedzuje priestor pre súťaž politických programov. Samotná otázka budúcej existencie politických inštitúcií je tak podrobená rozboru z hľadiska podpory demokratických princípov vo verejnosti.

Cieľom textu je analýza odmietania zodpovednosti za dôsledky konfrontačnej politiky a výhovorky, ktorými sa prenáša osobná zodpovednosť na voličov. Pozornosť je zvlášť venovaná analýze, do akej miery polarizácia stranickej politiky a konfrontačný štýl vedie k spochybneniu úlohy zastupiteľskej demokracie a odmietnutiu politického riešenia ako takého.

Východiskom rozboru je teória politického úpadku (political decay theory – Samuel. P. Huntington²⁵) v reflexii vzniku oslabenia demokracie spôsobenou polarizáciou spolu s reflexiou etiky zodpovednosti (Hans Jonas²⁶). V príspevku budeme dokumentovať,

²⁵ Porov. HUNTINGTON, S. P. *Tretí vlna. Demokratizace na sklonku dvacátého stoločí*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.

²⁶ Porov. JONAS, H. *Princíp odpovédnosti*. Praha: OIKOYMENH, 1997.

prostredníctvom rozboru postojov politických predstaviteľov, ako konfrontačný štýl posilňuje v spoločnosti mienku, ktorá sa obracia proti politickému riešeniu spoločenských problémov. V analýze bude využitá škála RILE (Left—Right scale) prostredníctvom, ktorej bude skúmaná programová afiliácia politických strán.

ABSTRACT

The paper analyzes the confrontational discourse of politics in Slovakia and its relation to the responsibility for decision-making of political representatives in public life. Interest is focused on a radical political style that changes the nature of democratic competition to polarized, disordered and unpredictable. At the same time, it focuses on the decline of the social authority of political parties in Slovakia. In this context, it is assumed that the consequence of the polarization of the party system is a change in democratic competition to confrontation between non-transparent actors. Emphasis is placed on the analysis of confrontational discourse, which also affects the nature of public debate. At the same time, it neutralizes criticism, compromises the role of political parties and thus indirectly deprives political competition of social relevance. This deepens the crisis in society, erodes the law and radically limits the scope for competition between political programs. Attention is paid to the analysis of the extent to which the polarization of party politics and confrontational style leads to questioning the role of representative democracy and the rejection of political solutions.

The aim of the article is to analyze the denial of responsibility for the consequences of confrontational policy and excuses, which transfer personal responsibility to voters. Particular attention is paid to the analysis of the extent to which the polarization of party politics and confrontational style leads to questioning the role of representative democracy and rejecting the political solution as such.

The starting point of the analysis is the theory of political decay (Samuel P. Huntington²⁷) in the reflection of the weakening of democracy caused by polarization together with the reflection of the ethics of responsibility (Hans Jonas²⁸). In the article, we will document, through the analysis of the attitudes of political leaders, how the confrontational style strengthens the opinion in society that turns against the political solution of social

---

²⁷ Porov. HUNTINGTON, S. P. *Třetí vlna. Demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.

²⁸ Porov. JONAS, H. *Princíp odpovědnosti*. Praha: OIKOYMENH, 1997.

problems. The analysis will use the RILE scale (Left — Right scale), through which the program affiliation of political parties will be examined.

LITERATÚRA/ LITERATURE

GYÁRFÁŠOVÁ, O. – BAHNA, M. - SLOSIARIK, M. *Sila nestálosti: volatilita voličov na Slovensku, vo voľbách 2016*. Stredoevropské politické, roč. XIX, 2017, Číslo 1.

GYÁRFÁŠOVÁ, O. - MESEŽNIKOV, G. (Ed.): *Party Government in Slovakia: Experience and Perspectives*. Bratislava: Institute for Public Affairs, 2004.

HOLZER, J. - BALÍK, S. *Postkomunistické nedemokratické režimy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.

HUNTINGTON, S. P. *Třetí vlna. Demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.

HUNTINGTON, S. P. *Political order in changing societies*. New Haven and London: Yale university press, 1968.

JONAS, H. *Princíp zodpovednosti*. Praha: OIKOYMENH, 1997.

LEVITSKY, S. - ZIBLATT, D. *Jak umíra demokracie*. Praha: Prostor, 2018.

ZODPOVEDNOSŤ VO VEDE/ RESPONSIBILITY IN SCIENCE

Mgr. ADELA LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, PhD.

Inštitút etiky a bioetiky, Katedra bioetiky UNESCO, FFPU v Prešove

KLÚČOVÉ SLOVÁ: zodpovednosť, osobná morálna zodpovednosť, kolektívna morálna zodpovednosť, veda, vedecká komunita, sociálne dôsledky.

KEY WORDS: Responsibility, Personal Moral Responsibility, Collective Moral Responsibility, Science, Scientific Community, Social Consequences.

ABSTRAKT

Dynamický rozvoj vedy v nadväznosti na technológie a umelú inteligenciu predstavuje riziká pre ľudskú civilizáciu, dokonca ohrozuje život na planéte. Do popredia sa tak dostávajú otázky o smerovaní vedeckého pokroku, o jeho zmysle a (spoločenskej) hodnote pre ľudstvo. Pýtame sa na sociálny a inštitucionálny rozmer vedy, na možné (hlavne negatívne) sociálne dôsledky vedeckého poznávania. Vo filozofii reflexie vedy sa už dlhodobejšie vedú diskusie o tom, aké miesto a či vôbec by mali mať hodnoty vo vede. Tento spor už dávno prekročil hranice problému vedeckej objektivity a autonómie vedy. Ako trefne poznamenáva Edgar Morin, s rastom vedeckého poznania, rastie aj moc vytváraná vedeckou činnosťou, avšak tá úplne uniká samotným vedcom. Moc sa na úrovni výskumu triešti (práve pod vplyvom prílišnej špecializácie vedeckého poznania), a naopak na ekonomickej a politickej úrovni opätovne koncentruje do rúk mocenských a záujmových skupín, príp. vlád štátov. Vedci teda vytvárajú moc, nad ktorou sami moc nemajú. Paradoxom je, že štát, kapitál či priemysel, ktorý často financuje vedecký výskum, nie sú vedené vedeckým duchom, avšak používajú moc, ktorú im vedecký výskum prináša.²⁹ Otázkou preto zostáva, či dokáže veda (vedci) správne uchopiť svoju sociálnu rolu. Čo všetko by mala zahŕňať sebareflexia samotných vedcov? Máme sa uspokojiť s tvrdením, že negatívne sprievodné javy vedecko-technického a technologického napredovania by sme mali „očistiť a posvätiť“ len výčitkami voči politike a politikom, ekonomickej a štátnej moci? Alebo má veda kontrolovať samu seba? Má mať svedomie? Môžeme sa stotožniť s názorom Janet A. Kourany, že veda už nemá byť len vedou, ale sociálne zodpovednou vedou?³⁰ Čo presne to znamená v praxi? O akom type zodpovednosti môžeme hovoriť v prípade vedy (vedeckých pracovníkov) tak, aby sme významnou mierou nenarušili jej vedeckú povahu? Hovoríme tu len o internej, t. j. procesuálnej (vzťahuje sa k technickej,

²⁹ Porov. MORIN, E. *Veda a svedomie*. Brno: Atlantis 1995. s. 12 – 13.

³⁰ Porov. KOURANY, J. A. *Philosophy of Science after Feminism*. Oxford: Oxford University Press 2010.

metodologickej sfére vedy), alebo aj o externej tzv. morálnej zodpovednosti vedeckých pracovníkov voči spoločnosti, životu na planéte? Ak sa to pokúsime konkretizovať, sú vedci zodpovední len za výskum, alebo aj za aplikáciu jeho záverov do praxe? Uvažujeme len o osobnej morálnej zodpovednosti vedcov, alebo je namieste zamyslieť sa aj nad širšie chápanou kolektívnou morálnou zodpovednosťou vedeckej obce? Príspevok reaguje na aktuálne otázky vo vzťahu k miestu, opodstatnenosti, podobám a kontextom zodpovednosti vo vedeckom skúmaní. Autorka konfrontuje a porovnáva rozdielne metodologické východiská, ktoré pracujú s princípom (hodnotou) zodpovednosti (predovšetkým H. Jonas, J. Habermas, feministická etika), hľadá vhodný model a možnosti praktického uplatnenia zodpovednosti vo vede.

ABSTRACT

The dynamic development of science in connection to technologies and artificial intelligence represents risks to human civilization, even it threatens life on the planet. Attention is devoted to the questions of scientific progress direction, about its meaning and (social) value for humankind. The questions are raised on the social and institutional dimension of science, on the possible (mainly negative) social consequences of scientific cognition. In the philosophy of reflection on science, there are long term discussions on the place of values in science and whether the values should be in science at all. This dispute has crossed the boundaries of the problem of scientific objectivity and autonomy of science a long time ago. As Edgar Morin aptly remarks, with the growth of scientific knowledge grows the power created by scientific activity, but it completely evades the scientists themselves. At the level of research, the power is fragmented (just under the influence of scientific knowledge specialization) and on the other side, at the economical and political level, it is concentrated to the hands of authority and interest groups, or governments of states. So, the scientists create a power, over which they do not govern. The paradox is, that the state, capital, or industry, that often funds the scientific research, is not guided by the scientific spirit, but on the other side, it often applies the power brought by the scientific research.³¹ The question is, can the science (scientists) properly grasp their social role? What should involve the self-reflection of individual scientists? Should we be satisfied with the claim, that negative side effects of scientific-technical and technological progress should be purified and sanctified only by remorse to politics and politicians, economical and state power? Or should the science control itself? Should it have a conscience?

---

³¹ Porov. MORIN, E. *Veda a svedomie [Science avec conscience]*. Brno: Atlantis 1995. pp. 12 – 13.

Can we agree with the opinion of Janet A. Kourany, that science should no longer be just a science, but it should be a socially responsible science?³² What does it mean in practice? What type of responsibility can we talk about in the case of science (scientists) in such manner that it will not significantly disrupt its scientific character? Is it only internal, it means processual (related to technical, methodological sphere of science) or also external, it means moral responsibility of scientists towards the society, life on the planet? When we try to concretize this, are the scientists responsible only for research, or even are they responsible for application of its conclusion into the practice? Should we think only about the personal moral responsibility of scientists or is it appropriate to think about the broader understanding of collective moral responsibility of scientific community? The paper addresses the current questions related to the place, importance, varieties, and contexts of responsibility in scientific research. An author confronts and compares various methodological approaches, which work with the principle (value) of responsibility (especially H. Jonas, J. Habermas, feminist ethics). She looks for appropriate model and possibility of practical application of responsibility to science.

LITERATÚRA/ LITERATURE

MORIN, E. *Veda a svedomie*. Brno: Atlantis, 1995.

KOURANY, J. A. *Philosophy of Science after Feminism*. Oxford: Oxford University Pres, 2010.

---

³² Porov. KOURANY, J. A. *Philosophy of Science after Feminism*. Oxford : Oxford University Pres 2010.

ETICKÁ ZODPOVEDNOSŤ BLOGERA ONLINE PORTÁLU UČITEĽSKÝCH NOVÍN/ ETHICAL RESPONSIBILITY OF THE BLOGGER OF UČITEĽKÉ NOVINY ONLINE PORTAL

PhDr. et. Mgr. EMANUEL ORBAN, PhD.
Štatistický úrad Slovenskej republiky

KLÚČOVÉ SLOVÁ: etika zodpovednosti, hodnoty, školské blogy, Blog-Portál Učiteľské noviny, nové médiá, kritická analýza

KEY WORDS: Ethics of Responsibility, Values, School Blogs, Blog-Portal Učiteľské noviny, New Media, Critical Analysis

ABSTRAKT

Blog predstavuje najrozšírenejší prostriedok publikovania informácií vo sfére online žurnalistiky. Blogy sú nové platformy, ktoré vniesli do mediálneho sveta informačný a komunikačný boom, vďaka tomuto pozoruhodnému fenoménu si mnohokrát zachovávajú predstih pred oficiálnym spravodajstvom u príjemcov.³³ Blogger má skvelú príležitosť osobne sa realizovať prostredníctvom publikovania informácií, blogov, čiže je nezávislý od spolupráce s tradičnými médiami.³⁴ Dôležitou povinnosťou je dodržiavanie morálnych pravidiel zo strany tvorcu daného mediálneho obsahu – blogera. Etický kódex blogera je verejne prístupný na webovej stránke portálu, dokonca je mu venovaná samostatná rubrika, pojednáva o základných pravidlách online publikovania. Blogger, ktorý sa dopustil prehrešku, je vyradený zo siete registrovaných užívateľov, správca či administrátor mu automaticky ruší konto. „V prípade vážneho podozrenia na falošnú identitu má prevádzkovateľ právo blog zrušiť, až kým blogger hodnoverným spôsobom nepreukáže, že údaje v registrácii sú pravdivé. V prípade preukázania falošnej identity (napr. nepravdivé údaje v registrácii, neexistujúce, neplatné alebo nesprávne kontaktné údaje a pod.) môže byť blog zrušený aj bez oznámenia blogerovi.“³⁵ V prípade blogov môžeme tvrdiť, že nejde len o osobnú zodpovednosť na strane blogera, ale aj na strane spravovateľa príslušného portálu, lebo zodpovedá za informácie uverejnené na portáli. Spravovateľ portálu nesmie dopustiť dehonestáciu ľudského jedinca blogerom na základe demografických(vek, pohlavie) a sociálnych kritérií(profesie, status či postavenie), čo je aj otázkou etiky zodpovednosti.

³³ Porov. REMIŠOVÁ, A. *Etika médií*. Bratislava: Kalligram, 2010.

³⁴ Porov. PIECHOTA, G. *Media in election processes. Communication today: scientific journal of the Faculty of Mass media Communication at the University SS. Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia.* (2)2011, s. 44-51.

³⁵ Porov. ETICKÝ KÓDEX BLOGERA. Učiteľské noviny. Bratislava: Učiteľské noviny, o. z., ©2017-2020, [online: 22.05.2020]. Dostupné z: <https://www.ucn.sk/eticky-kodex>.

Školské blogy majú výchovný, vzdelávací a sociálny význam. Môžeme ich definovať ako malé lokálne mediálne iniciatívy.³⁶ Školské blogy sa predmetne orientujú na poskytovanie zaujímavých informácií šíriacich osvetu o aktuálnom dianí v pedagogickom procese, ako je organizácia školských podujatí(napr. konferencií, besied, workshopov, jubilejných osláv školských inštitúcií či zariadení), usporadúvanie pamätných dní(napr. SNP, obeť vojny, holokaust, cirkevné sviatky Cyril a Metod), návštevy múzeí a galérií ako vedecko-kultúrnych inštitúcií a prezentovanie nových školských vzdelávacích (napr. Finančná gramotnosť) a výchovných programov.

Naším zámerom je predstaviť posolstvo špecializovaného portálu Učiteľské noviny, ktorý online blogy uverejňuje od februára 2018. Výber témy bol podmienený osobnou skúsenosťou autora s publikovaním tlačových správ(blogov) v rámci využitia voľnočasovej aktivity. Poukážeme na tematické posolstvo uverejnených príspevkov(originalita článku, či smeruje k podstate problému a pod.), navyše všimáme si dodržiavanie žurnalistických kritérií(rozsah, štylistika a jazyková kultúra) a stanovíme etický prínos pre prax(zodpovednosť a spoľahlivosť dostupných faktov). V rámci sledovania uvedených špecifik uplatníme kontextovú metódu, ktorej hlavný význam spočíva v usporadúvaní, triedení a dávaní do širšieho súvisu mapovaných javov. Nevyhneme sa ani ich vzájomnému porovnávaniu, čiže v tejto súvislosti nám bude sčasti nápomocná aj komparatívna metóda. Po naplnení vymedzených cieľov chceme prísť k definícii blogu ako mediálneho a psychologického fenoménu, špecifikovať prínos rubriky blogu internetového portálu Učiteľských novín pre online žurnalistiku na Slovensku a načrtnúť jednotlivé odporúčania pre etickú prax. Mnohokrát prístupíme aj ku konštruktívnej kritickej reflexii, ktorej význam spočíva v odporúčaných riešeniach daných problémov v pedagogickej praxi.

ABSTRACT

Blogging is the most widely used means of publishing information in the field of online journalism. Blogs are new platforms which brought an information and communication boom to the media world, thanks to this remarkable phenomenon their popularity with recipients often surpasses that of official news.³⁷ A blogger has an opportunity of self-fulfillment by means of publishing information, i.e. a blogger it is independent of cooperation with traditional media.³⁸

³⁶ Porov. BRESTOVANSKÝ, M. *Úvod do mediálnej výchovy*. Trnava: Trnavská univerzita, 2010.

³⁷ Porov. REMIŠOVÁ, A. *Etika médií*. Bratislava: Kalligram, 2010.

³⁸ Porov. PIECHOTA, G. *Media in election processes. Communication today: scientific journal of the Faculty of Mass media Communication at the University SS. Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia*. (2)2011, s. 44-51.

Observance of moral rules is an important obligation by the creator of the media content - the blogger. The blogger's code of ethics is publicly available on the portal, there is even a separate section dedicated to it, dealing with the basic rules of online publishing. A blogger who has violated community guidelines is excluded from the network of registered users, the administrator automatically closes his account. "In case of a serious suspicion of a false identity, the operator has the right to close the blog until the blogger proves in a credible way that the data in the registration is true. In case that a the case of false identity has been proved (eg false data in the registration, non-existent, invalid or incorrect contact data, etc.) the blog can be closed without notifying the blogger."³⁹ In case of blogs, we can say that here is not only personal responsibility on the part of the blogger, but also on the part of the administrator of the relevant portal, because he is responsible for the information published on the portal. The administrator must not allow people to be debased by a blogger on the basis of demographic (age, gender) and social criteria (profession) - this is also a question of ethics of responsibility.

School blogs have educational, educational and social significance. We can define them as small local media initiatives.⁴⁰ School blogs are focused on providing interesting information spreading awareness about current events in the pedagogical process, such as organization of school events (eg conferences, discussions, workshops, jubilee celebrations of school institutions), organizing memorial days (eg SNP, victims of war, Holocaust, church holidays Cyril and Methodius), visits to museums and galleries as scientific and cultural institutions and presentation of new educational (eg Financial Literacy) and training programs. Our intention is to present the subject matter of the specialized portal *Učiteľské noviny*, which has been publishing online blogs since February 2018. The choice of topic was influenced by the author's personal experience with publishing press releases (blogs) as a leisure activity. We will point out the thematic message of the published papers (originality of the article, whether it captures the essence of the problem, etc.), in addition we examine the observance of journalistic criteria (scope, style and language erudition) and determine the ethical contribution to journalistic practice (responsibility and reliability of the facts available). As part of monitoring these specifics, we will apply a contextual method, the main importance of which lies in organizing, sorting and putting into a broader context of mapped phenomena. It is also necessary to compare and contrast them, so in this context the comparative method will also be helpful. After fulfilling the defined goals, we want to proceed to the definition of the blog as a media and psychological

---

³⁹ Porov. ETICKÝ KÓDEX BLOGERA. *Učiteľské noviny*. Bratislava: Učiteľské noviny, o. z., ©2017-2020, [online: 22.05.2020]. Dostupné z: <https://www.ucn.sk/eticky-kodex>.

⁴⁰ Porov. BRESTOVANSKÝ, M. *Úvod do mediálnej výchovy*. Trnava: Trnavská univerzita, 2010.

phenomenon, identify the contribution of the blog section of the Internet portal Učiteľské noviny to online journalism in Slovakia and outline individual recommendations for ethical practice. Often we engage in constructive critical reflection, the importance of which lies in the recommended solutions to the problems in the pedagogical sphere.

LITERATÚRA/ LITERATURE

- BRESTOVANSKÝ, M. *Úvod do mediálnej výchovy*. Trnava: Trnavská univerzita, 2010.
- ETICKÝ KÓDEX BLOGERA. Učiteľské noviny. Bratislava: Učiteľské noviny, o. z., ©2017-2020, [online: 22.05.2020]. Dostupné z: <https://www.ucn.sk/eticky-kodex>.
- PIECHOTA, G. *Media in election processes. Communication today: scientific journal of the Faculty of Mass media Communication at the University SS. Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia.* (2)2011, 44-51.
- REMIŠOVÁ, A. *Etika médií*. Bratislava: Kalligram, 2010.

K ZODPOVEDNOSTI EKONOMICKÝCH MANAŽÉROV V NOVOM GLOBÁLNO M PROSTREDÍ./ TOWARDS A RESPONSIBILITY OF ECONOMIC MANAGERS IN THE NEW GLOBAL ENVIRONMENT

Pozvaná prednáška/ Invited speaker

Mgr. EVA PECHOČIAKOVÁ SVITAČOVÁ, PhD.

Katedra spoločenských vied, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

KLÚČOVÉ SLOVÁ: ekonomickí manažéri, globálna zodpovednosť, manažérska etika, globálne riadenie, udržateľný rozvoj

KEY WORDS: Economic Managers, Global Responsibility, Managerial Ethics, Global Management, Sustainable Development

ABSTRAKT

Príspevok vychádza z toho, že dôležitou etickou požiadavkou na činnosť manažmentu a manažérov je nepochybne zodpovednosť. Východiskom nášho skúmania je poznanie, že tak ako na každého globálneho občana, aj na manažérov v ekonomike sa vzťahuje nový typ zodpovednosti - globálna zodpovednosť⁴¹. Fenomén globálneho občianstva sa vzťahuje aj na nich a nakoľko zastávajú v celosvetovej komunite pozície lídrov, nesú v nej značnú mieru zodpovednosti za riadenie spoločenských procesov, za udržateľný rozvoj. Hlavným cieľom príspevku je zdôvodniť, že etike prináleží dôležité miesto v posilňovaní zodpovednosti ekonomických manažérov, ale i celkovo, pri formovaní ich osobnosti. Ich morálnou povinnosťou je preberať zodpovednosť voči ostatným občanom globalizovaného sveta, aj voči prírode a riadiť ekonomické procesy na globalizovanom trhu, v záujme posilňovania kvality života, zabezpečovania udržateľného rozvoja rešpektujúc ľudské práva, kultúrne špecifiká a pod. Na ich pleciach leží zodpovednosť za dosahovanie takeého ekonomického rastu, ktorý umožňuje rozvoj všetkým ľuďom sveta bez deštrukcie svetových neobnoviteľných prírodných zdrojov a s ohľadom na únosnosť planéty. V tejto súvislosti príspevok upozorňuje na miesto a úlohy etiky v udržateľnom zodpovednom riadení. Aj vďaka etike sa manažéri stávajú zodpovednými globálnymi lídrami. Táto veda síce nedisponuje účinnými donucovacími mechanizmami, značným spôsobom posilňuje morálne aj environmentálne uvedomenie manažérov, na základe ktorého dokážu pristupovať k riadeniu spoločenských procesov zodpovedne, pričom takéto správanie predstavuje na globalizovanom trhu konkurenčnú výhodu.

---

⁴¹ Pri rozvažovaní o globálnej zodpovednosti sa opierame najmä o HUTCHINGS, K. *Global Ethics: An Introduction*. Cambridge: Polity Press, 2010.

Príspevok sa opiera o teoretický výskum, kvalitatívnu analýzu textov a dokumentov⁴², na základe ktorej sa teoretické poznatky kumulujú a interpretujú. Konkrétnejšie dochádza interpretácií reálnych podmienok v globálnom svete, kde sa manažéri realizujú a vzhľadom na to k predikcií požadovaného rozhodovania a konania z pohľadu etiky. Teoretickým zdrojom sú informačné pramene - monografie, časopisecká literatúra, elektronické zdroje z viacerých humanitných a sociálnych vied (filozofia, etika, sociológia a i.). Následne sú pri spracovávaní textu využívané logické metódy a metódy vedúce k rozširovaniu poznania.

ABSTRACT

The paper comes out of the fact that an important ethical requirement for activities of management and managers is undoubtedly responsibility. A presumption for our research is that the global responsibility⁴³ relates to every global citizen, including managers in economy. A phenomenon of the global citizenship relates also to them as they are in the leading positions in global community and thus they bear the respected amount of responsibility for leading social processes as well as sustainable development. The main aim of the paper is to justify that the ethics takes an important place in strengthening responsibility of economic managers, in general when forming their personalities. Their moral duty is to manage economic processes in the globalized market following the aim of strengthening the quality of life, providing sustainable development respecting human rights, cultural specifics, etc. Responsibility for reaching such economic profit that enables development of all the people in the world without destruction of global unrenovable sources with respecting the possibilities of this planet, is on their shoulders. In this direction the paper points at the place and tasks of ethics in sustainably responsible management. Thanks to ethics managers become responsible global leaders. This science does not dispose of effective law enforcement means, however it strengthens moral and environmental knowledge of managers, based on which they can responsibly approach leading social processes. Thus behaviour represents a competitive advantage in the globalized world.

---

⁴² Ide o diela filozofov (napr. JONAS, H. *Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: OIKOYMENH, 1997; SMREKOVÁ, D. *Pri prameňoch moderného pojmu zodpovednosti: idea imputácie*. (29-59) In: HÁLA, V. a kol. *Morální odpovědnost a její aspekty*. Praha: FILOSOFIA, 2013.; MELÉ, D. *Management ethics. Placing ethics at the core of good management*. London: Palgrave Macmillan, 2012.; DYTRT, Z. *Odpovědný manažment a odpovědné podnikání*. (14-20) In: *Journal of Competiveness*, 1/2009. a i.), ale i o diela ekonómov a manažerov (napr. YUKL, G. *Leadership in Organizations*. New York: University of Albany, 2010.; MINTZBERG, H. *The Nature of Managerial Work*. New York: Harper & Row, 1973; a i.).

⁴³ We rely mainly on HUTCHINGS, K. *Global Ethics: An Introduction*. Cambridge: Polity Press, 2010.

The paper also leans on the theoretical research, qualitative text and document⁴⁴ analyses based on which theoretical knowledge is cumulated and interpreted. To be more precise, it brings the interpretation of real conditions in the global world where managers work and thus also predictions of required decision making and actions from the ethical point of view.

Information sources are the theoretical source – monographs, journals, electronic sources from several human and social sciences (philosophy, ethics, sociology, etc.). Moreover, the logical methods and methods leading to broadening knowledge are used in the text.

LITERATÚRA/ LITERATURE

DYTRT, Z. *Odpovědný manažment a odpovědné podnikání.*(14-20) In: *Journal of Competiveness*, 1/2009.

HUTCHINGS, K. *Global Ethics: An Introduction*. Cambridge: Polity Press, 2010.

JONAS, H. *Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: OIKOYMENH, 1997.

MELÉ, D. *Management ethics. Placing ethics at the core of good management*. London: Palgrave Macmillan, 2012.

MINTZBERG, H. *The Nature of Managerial Work*. New York: Harper & Row, 1973.

SMREKOVÁ, D. *Pri prameňoch moderného pojmu zodpovednosti: idea imputácie.* (29-59) In: HÁLA, V. a kol. *Morální odpovědnost a její aspekty*. Praha: FILOSOFIA, 2013.

YUKL, G. *Leadership in Organizations*. New York: University of Albany, 2010.

---

⁴⁴ These are the works of philosophers (see more in JONAS, H. *Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: OIKOYMENH, 1997; SMREKOVÁ, D. *Pri prameňoch moderného pojmu zodpovednosti: idea imputácie.* (29-59) In: HÁLA, V. a kol. *Morální odpovědnost a její aspekty*. Praha: FILOSOFIA, 2013.; MELÉ, D. *Management ethics. Placing ethics at the core of good management*. London: Palgrave Macmillan, 2012; DYTRT, Z. *Odpovědný manažment a odpovědné podnikání.* (14-20) In: *Journal of Competiveness*, 1/2009. etc.) as well as works of the works of economists and managers (see more in YUKL, G. *Leadership in Organizations*. New York: University of Albany, 2010; MINTZBERG, H. *The Nature of Managerial Work*. New York: Harper & Row, 1973; etc).

PROBLÉM ZODPOVEDNOSTI V MRAVNEJ VÝCHOVE ŽIAKA/ THE ISSUE OF RESPONSIBILITY IN THE MORAL EDUCATION OF PUPIL

doc. PhDr. GABRIELA PLATKOVÁ OLEJÁROVÁ, PhD.
Inštitút etiky a bioetiky, Katedra bioetiky UNESCO, FFPU v Prešove

KLÚČOVÉ SLOVÁ: osobná zodpovednosť, mravný vývin, autonómna morálka, škola, mravná identita, mravná

KEY WORDS: Personal Responsibility, Moral Development, Autonomous Morality, School, Moral Identity, Moral Education

ABSTRAKT

Cieľom príspevku je vysvetliť problematiku uvedomovania osobnej zodpovednosti žiaka - za niečo a vo vzťahu k niekomu - v procese mravnej výchovy v školskom prostredí. Objektom skúmania sa stáva mravný vývin žiaka a faktory, ktoré vplývajú na ponímanie zodpovednosti samotným žiakom. Analyzujem otázku uvedomovania zodpovednosti za dôsledky vyplývajúce z vlastného rozhodnutia, konania a správania a zodpovednosť vo vzťahu k niekomu, koho sa rozhodnutie priamo týka. Pochopenie zodpovednosti rámčujem do procesu utvárania mravnej identity žiaka pri prechode z heteronómnej úrovne morálky na autonómnu. Dôraz kladiem na odborné vedenie žiaka učiteľom na hodinách etickej výchovy a domnievam sa, že aplikácie etických príbehov či dilem (napr. J. Piageta L. Kohlberga) pomáhajú u žiakov rozvinúť morálne uvažovanie o etických aspektoch svojho rozhodnutia a konania. Dôležitou súčasťou mravného vývinu je i to, že pri rozhodovaní sa žiaci učia prijímať osobnú zodpovednosť za rozhodnutia a nevyhovávajú sa na druhých (rodičov, kamarátov, iné authority či deontologické princípy a normy, a to v prípade, že zotrávajú na úrovni heteronómnej morálky). V tomto smere je kľúčové zo strany učiteľa podporovať zodpovednosť žiaka vo vzťahoch k druhým, ktorí nie sú prostriedkom na dosiahnutie mojich cieľov, ale sú to osobnosti, za ktorých a voči ktorým by som mal mať zodpovednosť v levinasovskom či buberovskom duchu. Učenie sa rozhodovať a prijímať zodpovednosť v konkrétnych situáciách - napr. v oblasti medziľudských vzťahov - je pre mladého človeka v súčasnosti pomerne náročné, keďže prevahu majú individualistické prejavy, relativistické postoje, ľahostajné prístupy, konzumný i pragmatický spôsob života. Voliť etický postoj – zodpovednosti za niekoho a za niečo – je prejavom zrelosti žiaka, a to v rovine individuálnej, sociálnej i mravnej. Aká je úloha školy a učiteľa pri rozvíjaní žiakovho povedomia o osobnej zodpovednosti? Aké postupy sú v mravnej výchove podstatné pre rozvoj osobnosti s vlastnou mravnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej má principiálne miesto i zodpovednosť?

ABSTRACT

Aim of the article is to explain the issue of awareness of pupil's personal responsibility- for something and in relation to someone- in the process of moral education in the school environment. The object of research is the moral development of pupil and the factors influencing the understanding of responsibility by the pupil himself. I analyse the question of awareness of responsibility for the consequences resulting from own decision, actions and behaviour and responsibility in relation to somebody who is directly affected by the decision. Understanding of responsibility is defined in the process of formation of pupil's moral identity in the transition from heteronomous level of morality to autonomous level. I emphasize the professional guidance of pupil by the teacher during the lessons of ethical education and I believe that the application of ethical stories or dilemmas (for example of J. Piaget, L. Kohlberg) help the pupils to develop moral thinking about ethical aspects of their decision making and actions. An important part of moral development is that during the decision making process the pupils learn to accept their personal responsibility for decisions and they do not make excuses about other people (parents, friends, other authorities or deontological principles or norms – in the case they are still on the level of heteronomous morality). In this regard, it is crucial on the side of the teacher to support the pupil's responsibility in relation to others who are not a means of achieving our goals, but they are personalities, for whom and in relation to whom we should bear the responsibility in Levinas or Buber understanding. Learning to make decisions and take responsibility in particular situations- for example in the field of interpersonal relations – it is quite difficult for young person nowadays. It is so, because there is a prevalence of individualistic expressions, relativistic attitudes, indifferent approaches, consumer, and pragmatic way of life. Choosing of ethical attitude- responsibility for somebody and for something – it is a demonstration of pupil's maturity- at the individual, social, and moral level. What is the role of school and the teacher in the development of pupil's awareness of personal responsibility? What procedures in moral education are important for the development of the personality with own moral identity and value orientation, in which the responsibility has the principal place?

VZDELÁVANIE ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI NA BEŽNÝCH ŠKOLÁCH CEZ OPTIKU ZODPOVEDNOSTI/ EDUCATION OF PUPILS WITH SPECIAL NEEDS AT THE MAINSTREAM SCHOOLS BY MEANS OF RESPONSIBILITY

Mgr. JÚLIA POLOMSKÁ, PhD.

Inštitút etiky a bioetiky, Katedra bioetiky UNESCO, FFPU v Prešove

KLÚČOVÉ SLOVÁ: integrácia, špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, zodpovednosť, škola, učiteľ, žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

KEY WORDS: Inclusion, Special Needs, Responsibility, School, Teacher, Children with Special School Needs

ABSTRAKT

Problematika vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) na bežných školách je v súčasnosti často diskutovanou otázkou v rámci odborných polemík. Počet žiakov so ŠVVP, ktorí sú vzdelávaní na bežných školách prostredníctvom integrácie, stúpa a z toho vyplýva potreba venovať sa týmto otázkam. Problematika integrácie je primárne reflektovaná v rámci pedagogiky, psychológie, či špeciálnej pedagogiky, no na filozoficko-etický rozmer týchto otázok sa akosi zabúda. Na Slovensku je možné pozorovať skôr nejaké náznaky skúmania tejto problematiky cez prizmu etiky. Autorka v príspevku poukazuje na to, že otázky vzdelávania žiakov so ŠVVP predstavujú vhodný predmet aj pre filozoficko-etické reflexie, a to prostredníctvom viacerých hodnôt, ako napríklad ľudská dôstojnosť, humánnosť. V centre jej pozornosti v predložennom príspevku je však reflexia integrácie a jej problémov v školstve na Slovensku, primárne cez prizmu zodpovednosti. Cieľom príspevku je reflektovať k akým stretom s hodnotou zodpovednosti dochádza v rámci výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Ako môžeme vnímať zodpovednosť v tejto oblasti? Za čo nesie zodpovednosť rodič žiaka so ŠVVP? Za čo je zodpovedný samotný žiak? Akú zodpovednosť nesú učitelia, či iní odborníci pracujúci so žiakmi so ŠVVP v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu? Môžeme v súčasnosti v oblasti integrácie žiakov so ŠVVP uvažovať o zodpovednosti a zodpovednom prístupe k tejto forme vzdelávania, alebo sa stretávame aj s nejakými výhovorkami? Hľadanie odpovedí na tieto otázky predstavuje líniu, ktorou sa bude uberať autorka v predložennom príspevku. V rámci uvedených úvah vychádza metodologicky z etiky sociálnych dôsledkov, ktorá predstavuje formu neutilitaristického konzekvencializmu. V rámci tejto koncepcie sa autorka bude snažiť

o zedefinovanie zodpovednosti jednotlivých členov výchovno-vzdelávacieho procesu, ktorý zahŕňa aj vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

ABSTRACT

The issue of education of pupils with special needs at mainstream schools is frequently discussed in the contemporary society and within the scientific debates. The number of pupils with special needs educated in mainstream schools increases so the need to address this topic is considerable. The questions of inclusion are primarily reflected within the pedagogy, psychology, or special needs education. The philosophical-ethical dimension of this issues is in some degree forgotten. It is possible to observe merely some indications of this topic within the ethical discourse in Slovakia. In this article, an author points to the fact, that the questions of special needs education represent an adequate subject of philosophical- ethical reflections, mainly through various values, for example human dignity, humanity. However, her main attention in this article is devoted to the reflection of inclusion and its problems in the education in Slovakia primarily through the prism of responsibility. Aim of the paper is to reflect on what interactions with the value of responsibility occur in the education of pupils with special needs. How can we understand the responsibility in this field? What is the responsibility of the parent or the pupil with special needs? What are the teachers and other professionals working with the pupils with special needs responsible for? Can we currently speak about responsibility and responsible approach within this form of education? Or are there any excuses? Searching for answers to these questions represents major line of given article. Within these discussions, ethics of social consequences (as a form of non-utilitarian consequentialism) will be used as methodological basis. Through this ethical theory the author of the article will try to define the responsibility of individual members of the process of education, that also involves the education of pupils with special needs.

VÝHOVORKY BEZ NARATÍVOV: PODOBY OSOBNÉJ ZODPOVEDNOSTI V ÉRE ONLINE MÉDIÍ/ NARRATIVE – FREE EXCUSES: FORMS OF PERSONAL RESPONSIBILITY IN THE ERA OF ONLINE MEDIA

Pozvaná prednáška/ Invited speaker

PhDr. ANNA SÁMELOVÁ, PhD.
Katedra žurnalistiky, FFUK v Bratislave

KLÚČOVÉ SLOVÁ: online človek, habitus, mediatizácia, online médiá, osobná zodpovednosť, naratív

KEY WORDS: Online Man, habitus, Mediatisation, Online Media, Personal Responsibility, Narrative

ABSTRAKT

Habitus človeka ovplyvňuje široké spektrum sociálnych noriem a tendencií, ktorými je obklopený počas svojho života. Tie usmerňujú jeho správanie sa a myslenie. Habitus je teda akýsi štruktúrovaný súbor praktických, kognitívnych, afektívnych a telesných dispozícií, ktoré sprevádzajú interpretáciu a konanie jednotlivca na základe jeho osobnej skúsenosti. Nositeľmi osobitne intenzívneho vplyvu na formovanie habitu človeka sú médiá. Iné impulzy na habitus človeka vyslali v polovici 19. storočia prvé moderné médiá, t. j. periodická tlač, celkom iné zasa vysielacie médiá (rozhlas, televízia, satelit), ktoré dominovali 20. storočiu. Obidve tieto kategórie tzv. tradičných alebo offline médií však spája osvietenická tradícia moderny založená na racionalite vo verejnom diskurze, na logike pri hľadaní pravdy ako zhody so skutočnosťou, a na odôvodnenej argumentácii pri jej verifikácii.

Online médiá 21. storočia ale prevrátili logiku moderny v médiami sprostredkovej komunikácii. Samotná ich architektúra je založená na emocionalite vo verejnom diskurze, na viere a intuícii používateľov internetu, sociálnych sietí a sémantických platforiem pri hľadaní pravdy, ktorú merajú *lajkmi* a *hejtmí*, a ktorú potvrdzujú emotikonmi a emoji namiesto argumentov. V dôsledku seba-prezentačnej, seba-informačnej, seba-zabávajúcej a seba-publikačnej samoobsluhy ľudí v online priestore sa zmenil dokonca aj jazyk v písomnej komunikácii ľudí. Mnohé dovtedy verbálne komunikačné formy zamenili neverbálne znaky, symboly, gestá.

Online človek nehľadá názorových oponentov, ale stúpecov – *followerov*. Z jeho textových obsahov sa postupne vytrácajú slová a nahrádzajú ich komické či satirické mémy (*meme*), bizarné *gify* a statusy preplnené *smajlíkmi* a nálepkami. Zodpovednosť človeka voči

spoločnosti ako celku, voči sebe blízkym komunitám, i voči sebe samému zmenila svoju racionálnu, argumentačne podloženú podobu. Bývalé vysvetlenia, odôvodnenia a napokon aj výhovorky stratili naratív. Táto problematika je jadrom nasledujúcej štúdie.

Teoretické východiská autorka opiera o diela odborníkov rôznych humanitných a spoločenských vied, najmä však o závery Michela Foucaulta a Thomasa Mathiesena v oblasti panopticko-synoptickej podstaty masmédií, o teóriu zmediálnenia – Stig Hjarvard, výskumy emocionality vo verejnom priestore – Karin Wahl-Jorgensen a zmeny v jazyku médií po príchode online médií – Mária Stanková.

Metodologicky ide o filozofickú reflexiu, jej cieľom preto nie je podať úplné vysvetlenie a ani jediné interpretáciu, jej cieľom je poukázať na potrebu interdisciplinárnych výskumov v oblasti novej podoby osobnej zodpovednosti online človeka pod vplyvom médiami-sprostredkovanou komunikáciou.

ABSTRACT

Human habitus is influenced by a wide range of social norms and tendencies that surround man during his life. These guide his behaviour, thinking and action. Habitus is thus a kind of structured set of practical, cognitive, affective and bodily dispositions that accompany the interpretation and action of the individual on the basis of his personal experience. The media (press, broadcasting, Web) have a particularly intense influence on the formation of human habitus. Different kinds of impulses were sent by the first modern media (periodicals) to habitus of man in the middle of the 19th century, quite different impulses were sent by the broadcasting media (radio, TV, satellite) that dominated the 20th century. Both of these categories are called traditional or offline media, and they are united by the Enlightenment tradition of modernity based on rationality in public discourse, on the logic of seeking truth as coincidence with reality, and on reasoned argumentation in its verification.

But, the 21st century online media has overturned the logic of modernity in media-mediated communication. Their architecture itself is based on emotionality in public discourse, on the faith and intuition of users of the Internet, social networks and semantic platforms in the search for truth, which they measure with likes and hates, and which they confirm with emoticons and emoji instead of arguments.

As a result of people's media self-service in the fields of self-presentation, self-information, self-publication, and self-entertainment in the online arena, even the language in people's written communication has changed. Many verbal forms of communication have been replaced by non-verbal signs, symbols or gestures.

An online man is not looking for opponents, but for followers. Words are gradually disappearing from his textual contents – they are replaced by comic or satirical memes, bizarre gifs and statuses full of smileys and stickers. Man’s responsibility towards society as a whole, towards communities close to him and towards himself has changed its rational, argumentative form. Former explanations, justifications and, finally, excuses have lost their narratives. The study is focused on this issue.

The theoretical frame is based on the works of experts in various humanities and social sciences, but especially on the conclusions of Michel Foucault and Thomas Mathiesen in the panoptical-synoptical nature of mass media, on the theory of mediatization Stig Hjarvard, research on emotionality in public space – Karin Wahl-Jorgensen, and on the media language after the arrival of online media – Mária Stanková.

Methodologically, this study is a philosophical reflection, its aim is therefore not to give a comprehensive explanation or a single interpretation, its aim is to show the need for interdisciplinary research in a new form of personal responsibility of online people under the influence of media-mediated communication.

RESPONSIBILITY FOR ACADEMIC PLAGIARISM IN SCIENCE AND HIGHER EDUCATION IN UKRAINE/ ZODPOVEDNOSŤ A AKADEMICKÝ PLAGIÁTIZMUS VO VEDE A VYŠŠOM ŠKOLSTVE NA UKRAINE

doc. LIUDMYLA SENCHENKO, PhD.

Department of Administrative, Financial and Informational Law, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

KEY WORDS: Higher Education, Academic Integrity, Copyright Infringement, Academic Plagiarism, Responsibility towards Plagiarism.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: vyššie vzdelávanie, akademická integrita, narušenie práv copyrightu, akademický plagiátizmus, zodpovednosť za plagiátorstvo

ABSTRACT

Academic plagiarism is a threat not only to copyright infringement, but also to national security by hampering the development of national science and culture, impoverishing the country's intellectual potential, reducing the competitiveness of domestic higher education institutions and the investment attractiveness of the state in general.

Ukraine's accession to the Bologna Process is not only a desire to integrate into the European educational space, but also to increase the efficiency of the education system and the quality of educational services.

Among the large list of violations of the principles of academic integrity, academic plagiarism dominates. Article 50 of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» defines plagiarism as the reporting (publication), in whole or in part, of another work under the name of a person who is not the author of this work⁴⁵. Article 42 of the Law of Ukraine «On Education» and Article 69 of the Law of Ukraine «On Higher Education» contain the same definition of academic plagiarism as the publication (partially or completely) of scientific (creative) results obtained by others as the results of their own research (creativity) and/or reproduction of published texts (published works of art) by other authors without indication of authorship⁴⁶. The etymology of the word «plagiarism», which originally comes from the Latin

---

⁴⁵ See more: *On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine dated December 23, 1993 № 3792-XII* [online: 12.4.2020] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n475>.

⁴⁶ See: *On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>; See also: *On Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII* [online: 15.5.2020] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1044>.

plagiatus means «stolen»⁴⁷. Thus, academic plagiarism is the theft of another's intellectual property and an academic offense.

According to the legislation of Ukraine, such violation as plagiarism is a subject of academic, disciplinary, civil, administrative and criminal liability. In Article 42 of the Law of Ukraine «On Education» the legislator divides the types of academic responsibility for pedagogical, scientific-pedagogical and scientific employees and applicants of education⁴⁸. Article 32 of the Law of Ukraine «On Higher Education» stipulates that higher education institutions are obliged to bring to disciplinary responsibility scientific and pedagogical, pedagogical, other employees and applicants of higher education⁴⁹. If the plagiarist's actions caused material and moral damage, the protection of intellectual property and copyright may be carried out by means of civil (Article 432 of the Civil Code of Ukraine⁵⁰), administrative (Article 51-2 of the Code of Administrative Offenses of Ukraine⁵¹) and criminal (Article 176 of the Criminal Code of Ukraine⁵²) legislation. At the level of local documents, many higher education institutions in Ukraine have approved regulations on the prevention of academic plagiarism, which also provide for the prosecution of perpetrators.

The Ministry of Education and Science of Ukraine in the Analytical Note with explanations for the prevention of violations of academic integrity in higher education institutions «On avoiding problems and errors in the practice of academic integrity» as of 20.05.2020 emphasizes that the requirements for academic integrity as an important component of quality of higher education, which affects the development and reputation of higher education and science in Ukraine, will continue to be strengthened⁵³.

However, in our opinion, any national policy for fighting with plagiarism can be considered as effective when provided that the problem is comprehensively solved not only by monitoring and punishing, but also by carrying out educational measures to explain the negative

---

⁴⁷ See more: SLOBODIANIUK, O. *Considering the issue of academic plagiarism in higher education: an overview from the experts of Poland and Ukraine. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk.* 2019. № 23, ps. 150-155.

⁴⁸ See more: *On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII* [online: 12.4.2020] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>.

⁴⁹ See more: *On Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII* [online: 5.5.2020] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1044>.

⁵⁰ See more: *Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003 № 435-IV* [online: 13.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/sp:full#n2301>.

⁵¹ See more: *Code of Ukraine on Administrative Offenses dated December 7, 1984 № 8073-X* [online: 13.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n309>.

⁵² See more: *Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001 № 2341-III* [online: 13.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1154>.

⁵³ See more: *On avoiding problems and errors in the practice of academic integrity: Analytical note dated May 20, 2020* [online: 30.5.2020]. URL: https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO_Jx6TRrkMai4m_Tg98nx/view.

consequences of plagiarism and the need to comply with copyright law, academic culture and integrity.

ABSTRAKT

Preklad do slovenského jazyka: Mgr. GÁNOVSKÝ, M.

Akademické plagiátorstvo je nielen vážnym porušením autorských práv, ale aj hrozbou pre národnú bezpečnosť tým, že brzdí rozvoj národnej vedy a kultúry, ochudobňuje intelektuálny potenciál krajiny, znižuje konkurencieschopnosť domácich vysokých škôl a investičnú príťažlivosť štátu všeobecne.

Pristúpenie Ukrajiny k inštitútu *Bologna Process* nie je len snahou integrovať sa do európskeho vzdelávacieho priestoru, ale aj zvýšiť účinnosť vzdelávacieho systému a kvalitu vzdelávacích služieb.

V zozname porušení zásad akademickej integrity dominuje akademické plagiátorstvo. V článku 50 ukrajinského zákona *O autorských právach a súvisiacich právach* sa definuje plagiátorstvo ako úplné alebo čiastočné ohlásenie (uverejnenie) iného diela pod menom osoby, ktorá nie je autorom tohto diela.⁵⁴ Článok 42 ukrajinského zákona *O vzdelávaní* a článok 69 ukrajinského zákona *O vysokoškolskom vzdelávaní* uvádzajú rovnaké vymedzenie akademického plagiátorstva ako zverejnenia (čiastočne alebo úplne) vedeckých (tvorivých) výsledkov získaných inými prostriedkami ako výsledkami vlastného výskumu (tvorivosti) a/alebo reprodukcie publikovaných textov (publikovaných umeleckých diel) inými autormi bez uvedenia autorstva.⁵⁵ Etymológia slova „plagiát“, ktorá pôvodne pochádza z latinského jazyka, znamená doslova „ukradnúť“.⁵⁶ Akademické plagiátorstvo je teda krádežou duševného vlastníctva a akademickým trestným činom.

Podľa právnych predpisov Ukrajiny je také porušenie, akým je plagiátorstvo, predmetom akademickej, disciplinárnej, občiansko-právnej, administratívnej a trestnej zodpovednosti. V článku 42 ukrajinského zákona o vzdelávaní sa nachádza špecifická typizácia akademickej zodpovednosti na pedagogických, vedecko-pedagogických a vedeckých

---

⁵⁴ Pozri tiež: *On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine dated December 23, 1993 № 3792-XII* [online: 12.4.2020] Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n475>.

⁵⁵ Pozri: *On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII*. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>; Pozri tiež: *On Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII* [online: 15.5.2020] Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1044>.

⁵⁶ Pozri tiež: SLOBODIANIUK, O. *Considering the issue of academic plagiarism in higher education: an overview from the experts of Poland and Ukraine*. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2019. № 23, ps. 150-155.

zamestnancov a žiadateľov o vzdelanie.⁵⁷ V článku 32 ukrajinského zákona *O vysokoškolskom vzdelávaní* sa ustanovuje, že vysoké školy sú povinné zveriť disciplinárnu zodpovednosť vedeckým a pedagogickým, či iným zamestnancom a uchádzačom o vysokoškolské vzdelávanie.⁵⁸ Ak činy plagiátora spôsobili materiálne a morálne škody, ochrana duševného vlastníctva a autorských práv sa môže vykonať prostredníctvom občianskych (článok 432 občianskeho zákonníka Ukrajiny⁵⁹), administratívnych (článok 51-2 Kódexu správnych deliktov Ukrajiny⁶⁰) a trestnoprávnych (článok 176 trestného zákona Ukrajiny⁶¹) smerníc. V tomto zmysle viaceré vysoké školy na Ukrajine pristúpili k miestnej implementácii týchto predpisov, aby predchádzali akademickému plagiátorstvu, alebo páchatel'ov za porušenie pravidiel stíhali a udelili trest.

V špeciálnej smernici Ministerstva školstva a vedy Ukrajiny s názvom *K predchádzaniu problémom a chybám v praxi akademickej integrity*, sa v analytickej poznámke s vysvetleniami na zabránenie porušovania akademickej integrity na vysokých školách zdôrazňuje, že požiadavky na akademickú integritu ako dôležitú súčasť kvality vysokoškolského vzdelávania, ktorá ovplyvňuje rozvoj a povesť vysokoškolského vzdelávania a vedy na Ukrajine, sa budú ďalej špecifikovať, posilňovať a sprísňovať.⁶²

Podľa nášho názoru sa však akákoľvek národná politika boja proti plagiátorstvu môže považovať za účinnú až vtedy, ak sa problém komplexne vyrieši nielen monitorovaním a trestaním, ale aj vykonávaním vzdelávacích opatrení na vysvetlenie negatívnych dôsledkov plagiátorstva a potreby dodržiavať autorské právo, akademickú kultúru a integritu.

LITERATURE/ LITERATÚRA

On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine dated December 23, 1993 № 3792-XII [online: 12.4.2020] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n475>.

On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII [online: 15.5.2020] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>.

---

⁵⁷ Pozri tiež: *On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII* [online: 12.4.2020] Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>.

⁵⁸ Pozri tiež: *On Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII* [online: 5.5.2020] Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1044>.

⁵⁹ Pozri tiež: *Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003 № 435-IV* [online: 13.5.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/sp:full#n2301>.

⁶⁰ Pozri tiež: *Code of Ukraine on Administrative Offenses dated December 7, 1984 № 8073-X* [online: 13.5.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n309>.

⁶¹ Pozri tiež: *Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001 № 2341-III* [online: 13.5.2020]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1154>.

⁶² Pozri tiež: *On avoiding problems and errors in the practice of academic integrity: Analytical note dated May 20, 2020* [online: 30.5.2020]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO_Jx6TRrkMai4m_Tg98nx/view.

On Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII [online: 5.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1044>.

SLOBODIANIUK, O. *Considering the issue of academic plagiarism in higher education: an overview from the experts of Poland and Ukraine. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk.* 2019. № 23, ps. 150-155.

Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003 № 435-IV [online: 13.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/sp:full#n2301>.

6.Code of Ukraine on Administrative Offenses dated December 7, 1984 № 8073-X [online: 13.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n309>.

Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001 № 2341-III [online: 13.5.2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1154>.

On avoiding problems and errors in the practice of academic integrity: Analytical note dated May 20, 2020 [online: 30.5.2020]. URL: https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO_Jx6TRrkMai4m_Tg98nx/view.

VÍME CO VŠECHNO JE VE HŘE, KDYŽ SE CHCEME ZBAVIT MORÁLNÍ ODPOVĚDNOSTI?

PhDr. VOJTĚCH ŠIMEK, Th.D.

Katedra filosofie a religionistiky

Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (ČR)

ABSTRAKT

Jestliže máme adekvátně analyzovat situace, kdy se chceme zbavit morální odpovědnosti, je nutné vyjasnit, kdo je nositelem odpovědnosti (subjekt), za jaké jednání a následky jednání nese odpovědnost (předmět) a před kým má odpovědnost (instance). Zpravidla bychom také měli vědět, na základě čeho má subjekt odpovědnost (normativní standard) a koho se příslušné jednání a následky jednání dotýkají (objekt). Každá realistická odpovědnost musí být v tomto smyslu pojmem relačním, tj. uvažovaným jako pojem minimálně trojmístný (subjekt - předmět - instance), příp. čtyř- nebo pětímístný (+ normativní standard - objekt). Cílem příspěvku je pokusit se základním způsobem analyzovat fenomén snahy zbavit se odpovědnosti ve světle naznačené relačnosti a diferencovaně odpovědět na otázku položenou v názvu. Jestliže se chceme zbavit odpovědnosti za něco, za co ji skutečně máme, měli bychom vědět, před kým ji máme, proč ji máme a koho svým jednáním zasahujeme. V neposlední řadě je rovněž klíčové, jaké naše odpovědnost implikuje sankce. Právě hlubší analýzou relačnosti odpovědnosti, zejména co do předmětu a různých instancí, můžeme nahlédnout jak její podstatu, tak její vlastnosti.

LITERATÚRA/ LITERATURE

JONAS, H., *Princip odpovědnosti: pokus o etiku pro technologickou civilizaci*, Praha: Oikumené, 1997.

SMILEY, M., Collective Responsibility, in *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (online)

SPAEMANN, R., *Štěstí a vůle k dobru: pokus o etiku*, Praha: Oikumené, 1998.

STOECKER, R., NEUHÄUSER, Ch., RATERS, M.-L. (Hrsg.), *Handbuch Angewandte Ethik*, Stuttgart: J. B. Metzler, 2011.

ŠIMEK, V. *Morální odpovědnost a její filosofické a spekulativněteologické pozadí v díle Hanse Jonase*, Brno: CDK, 2018.

Poznámka/ Note: Špeciálne dožiadaná prednáška k problému morálnej zodpovednosti podľa Hansa Jonasa (autor publikácie: ŠIMEK, V. *Morální odpovědnost a její filosofické a spekulativněteologické pozadí v díle Hanse Jonase*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018.)/ Special invited contribution to the problem of moral responsibility by Hans Jonas (Author of the publication: ŠIMEK, V. *Morální odpovědnost a její filosofické a spekulativněteologické pozadí v díle Hanse Jonase*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018.)

NEJČASTĚJŠÍ PSYCHOLOGICKÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ POUŽÍVÁNÍ
VÝMLUV A POKLES OSOBNÍ ODPOVĚDNOSTI V EDUKAČNÍM
PROCESU A MOŽNOSTI PREVENTIVNÍHO PŮSOBENÍ/
THE MOST COMMON PSYCHOLOGICAL FACTORS INFLUENCING
THE USE OF EXCUSES AND THE DECLINE OF PERSONAL
RESPONSIBILITY IN THE EDUCATIONAL PROCESS
AND THE POSSIBILITY OF PREVENTIVE ACTING

Pozvaná přednáška/ Invited speaker

Doc. PhDr. MARKÉTA ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, PhD.
garant poradenského centra, psycholog, kouč, arteterapeut
Katedra pedagogiky a psychologie VŠTVaS PALESTRA, Praha, Česká republika

KLÍČOVÁ SLOVA: psychologie výmluvy, strach, selhání, chyba, formativní hodnocení, prevence;

KEY WORDS: Psychology of Excuses, Fear, Failure, Error, Formative Evaluation, Prevention;

ABSTRAKT

Edukační prostředí působí na utváření osobní odpovědnosti za své konání mnoha faktory. Mezi základní můžeme uvažovat zejména pozitivní sociální vztahy a bezpečné sociální klima ve třídě, efektivní práci s chybou žáka a používání formativního hodnocení. Základní teoretický rámec příspěvku tvoří analýza problematiky práce s chybou⁶³, významu formativního hodnocení⁶⁴ a analýza vlivu bezpečného sociálního prostředí na utváření pozitivních osobnostních vlastností, s důrazem na podporu vlastní odpovědnosti za zvolené způsoby chování.

Společným jmenovatelem výše uvedených faktorů je jednoznačně strach žáka, a to jednak ze selhání, a nebo ze ztráty (ztráty oblíbenosti, lásky, sociálního statusu). Do určité míry zde mohou působit i určité stereotypy, obvyklé v edukační praxi a osobnostní charakteristiky žáka.

V edukační praxi se lze bohužel velmi často setkat s pojetím „chyby“ žáka jako prohřešku, projevu osobní nekvality, což v řadě případů vede k utváření žákovy představy, že chyba je negativní jev a je nutné se jí za každou cenu vyhnout. Nejjednodušším způsobem je pro žáka přesun vlastní odpovědnosti za danou chybu na nějakou jinou okolnost, a to s použitím

---

⁶³ Pozri blíž: ŠAUEROVÁ, M. Essential Sources of Effectiveness Communication of the Parents and Teachers. (956 – 959) In: *US-China Education Review B*. Vol. 2. Nu. 11, November 2012.; ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. *Hyperaktivita nebo hypoaktivita – výchovný problém?* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016; HRABAL, V. - PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel?* Praha: Portál, 2010.

⁶⁴ Porov. DVOŘÁKOVÁ, M. *Hodnocení ve vyučování*. (243-262) In: VALIŠOVÁ, A. – KASÍKOVÁ, H., a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2010.

výmluvy. S obdobným mechanismem se setkáváme i při nedostatečně bezpečném sociálním klimatu ve třídě, kdy dítě používá výmluvy pro získání falešného pocitu bezpečí a eliminuje tak ze svého pohledu působení ohrožujících faktorů tohoto prostředí.

Dalšími psychologickými faktory mohou být: způsob výchovy v rodině, volba výchovných prostředků (zejména používání trestů), osobnostní ladění žáka (introvert, extrovert), míra úzkostnosti, nedostatečné vědomí vlastní sebeúčinnosti, nízké sebehodnocení, nízká motivace a adherence, dosavadní zkušenost s řešením náročných životních situací a vzory v okolí žáka, proto i na tyto faktory bude text přiměřeně reagovat.

Z pohledu edukační praxe je velmi důležitá prevence těchto faktorů, tedy volba takových edukačních prostředků, které sníží potřebu žáka používat výmluvu a povedou k posilování jeho osobní odpovědnosti v různých situacích. Příkladem takových prostředků mohou být techniky pro rozvoj reálné sebereflexe žáka, ukázky adekvátního používání asertivních technik a techniky podpory jeho sebevědomí a sebeúčinnosti⁶⁵.

ABSTRACT

The educational environment influences the formation of personal responsibility for its actions by many factors. Among the basic we can consider especially positive social relationships and safe social climate in the classroom, effective work with the pupil's mistake and the use of formative assessment.

The basic theoretical framework of the paper consists of an analysis of the issue of working with mistakes⁶⁶, the importance of formative evaluation⁶⁷ (Dvořáková, 2010) and analysis of the influence of the safe social environment on the formation of positive personality traits, with an emphasis on promoting one's own responsibility for the chosen behavior.

The common denominator of the above factors is clearly the pupil's fear, both of failure and of loss (loss of popularity, love, social status). To a certain extent, certain stereotypes, common in educational practice and personality characteristics of the pupil may also work here.

Unfortunately, in educational practice, it is very often possible to meet the concept of "a mistake" of the pupil as a transgression, a manifestation of personal poor quality, which in many

---

⁶⁵ Porov. ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. *Techniky osobnostního rozvoje a duševní hygieny učitele*. Praha: Grada, 2018.

⁶⁶ See more: ŠAUEROVÁ, M. Essential Sources of Effectiveness Communication of the Parents and Teachers. (956 – 959) In: *US-China Education Review B*. Vol. 2. Nu. 11, November 2012.; ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. *Hyperaktivita nebo hypoaktivita – výchovný problém?* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016; HRABAL, V. - PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel?* Praha: Portál, 2010.

⁶⁷ See: DVOŘÁKOVÁ, M. *Hodnocení ve vyučování*. (243-262) In: VALIŠOVÁ, A. – KASÍKOVÁ, H., a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2010.

cases leads to the formation of the pupil's idea that a mistake is a negative phenomenon and must be avoided at all costs. The simplest way for a pupil is to transfer the responsibility for the mistake to another circumstance, using an excuse. We encounter a similar mechanism even in the case of insufficiently safe social climate in the classroom, when the child uses excuses to obtain a false sense of security and thus eliminates from the point of view the effects of threatening factors of this environment.

Other psychological factors might be: method of upbringing in the family, choice of educational means (especially the use of punishment), self tuning of the pupil (introvert, extrovert), anxiety, lack of self-efficacy, low self-esteem, low motivation and adherence, previous experience with life situations and patterns around the pupil, therefore the text will respond appropriately to these factors.

From the point of view of educational practice, the prevention of these factors is very important, i.e. the choice of such educational means that will reduce the pupil's need to use excuses and lead to the strengthening of his/her personal responsibility in various situations. Examples of such means can be techniques for the development of real self-reflection of the pupil, examples of adequate use of assertive techniques and techniques to support his/her self-confidence and self-efficacy⁶⁸.

LITERATÚRA/ LITERATURE

DVOŘÁKOVÁ, M. *Hodnocení ve vyučování*. (243-262) In: VALIŠOVÁ, A. – KASÍKOVÁ, H., a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2010.

ŠAUEROVÁ, M. *Essential Sources of Effectiveness Communication of the Parents and Teachers*. (956 – 959) In: *US-China Education Review B*. Vol. 2. Nu. 11, November 2012.

ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. *Hyperaktivita nebo hypoaktivita – výchovný problém?* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016.

HRABAL, V. – PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel?* Praha: Portál, 2010.

ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. *Techniky osobnostního rozvoje a duševní hygieny učitele*. Praha: Grada, 2018.

---

⁶⁸ For more details see: ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. *Techniky osobnostního rozvoje a duševní hygieny učitele*. Praha: Grada, 2018.

VÝHOVORKA Z OSOBNEJ ZODPOVEDNOSTI AKO ETICKÝ PROBLÉM/ DEROGATION OF PERSONAL RESPONSIBILITY AS AN ETHICAL PROBLEM

Mgr. KATARÍNA MÁRIA VADÍKOVÁ, PhD.
Katedra etiky a morálnej filozofie FFTU v Trnave

KLÚČOVÉ SLOVÁ: etika, zodpovednosť, dialogická osoba, výhovorka

KEY WORDS: Ethics, Responsibility, Dialogical person, Evasion

ABSTRAKT

Príspevok je zameraný na etickú analýzu fenoménu výhovorka z osobnej zodpovednosti. Terminologicky je ukotvený v etike zodpovednosti 20. storočia⁶⁹, pričom pojem zodpovednosť chápe ako dialóg identity vo svedomí. Nadväzuje na Smrekovej a Palovičovej diachronickej analýzy vrstevnatosti pojmu zodpovednosť⁷⁰ a tiež na postmoderno-etickú expertízu pojmu tekutá zodpovednosť⁷¹. Pri komparácii využitia výhovorky je pozornosť venovaná primárne Slovensku.

Antropologicky sú východiská určené kontextom dialogického personalizmu⁷², keďže sa pozornosť sústreďuje na problematiku morálneho rozhodovania dialogickej osoby⁷³ v dialogike vzťahov⁷⁴. Preto bude pojem zodpovednosť na jednej strane predstavovať odpoveď na volanie po mene v starosti o druhého v dialogike vzťahov (Guardini, Lévinas, Gadamer, Bauman)⁷⁵. Na druhej strane bude súvisieť s rozhodnutím o stotožnení sa s následkami a dôsledkami vlastných činov, alebo o súčinnosti v dialogike vzťahov, ktoré sa pripisujú

---

⁶⁹ Pozri v literatúre vybrané publikácie odborníkov na oblasť zodpovednosti na Slovensku: Machalová, Smreková, Palovičová.

⁷⁰ Pozri SMREKOVÁ, D. *K dvom významom pojmu zodpovednosť*. (7 – 26) In: SMREKOVÁ, D. – PALOVIČOVÁ, Z. *Dvojznačnosť etických pojmov*. Bratislava: SAV, 2009.

⁷¹ Pozri terminológiu a metodológiu a tiež závery minuloročného národného kolokvia na tému *Tekutá zodpovednosť na Slovensku* v publikácii: VADÍKOVÁ, K. M. – KRIŠTOF, P. – GÁNOVSKÝ, M. *Zborník abstraktov a materiálov pre potreby pilotnej národnej diskusie na tému Tekutá zodpovednosť na Slovensku*. Trnava: Katedra etiky a morálnej filozofie FFTU, 2019 a VADÍKOVÁ, K. M. – KRIŠTOF, P. a kol. *Tekutá zodpovednosť na Slovensku: kolektívna monografia*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2020 (tohoto času v tlači).

⁷² Pozri VRÁNA, K. *Dialogický personalizmus*. Praha: Zvon, 1996; VADÍKOVÁ, K. M. *Problematika svedomia v kontexte dialogického personalizmu*. Kraków/Trnava: Towarzystwo Słowaków w Polsce/FFTU, 2011.

⁷³ Pozri GUARDINI, R. *Vom Sinn der Gemeinschaft*. Zürich: Arche 1950.

⁷⁴ Pozri VADÍKOVÁ, K. M. *Dialogická osoba a situácia. Guardiniovská edukačná etika a situacionizmus*. Kraków/Trnava: Towarzystwo Słowaków w Polsce/FFTU, 2019.

⁷⁵ Pozri v literatúre vybrané publikácie pod menom Guardini, Lévinas, Gadamer, Bauman.

a zväzujú s identitou nie absolútne (Sartre⁷⁶) autonómnej osoby (Kant⁷⁷, Jonas⁷⁸, Šimek⁷⁹). Preto pri výhovorku z osobnej zodpovednosti pôjde o skazené⁸⁰ rozhodnutie o vlastnej dôstojnosti a identite, ktorú chráni svedomie (Guardini⁸¹). V tomto zmysle bude výhovorka analyzovaná ako eticky problematický a morálne neprijateľný akt sebaopretia (svojej identity), z čoho budú dedukované etické dôsledky nielen pre samotnú dialogickú osobu, ale i dialogiku vzťahov v širokom interdisciplinárnom zábere.

Hlavným zámerom príspevku je fenomenologicky uchopiť výhovorku z osobnej zodpovednosti v dialogike vzťahov a vyvodit' etické dôsledky pre osobnostný vývoj dialogickej osoby. Špecificky bude zároveň následne modelovaný etický spôsob identifikácie a konfrontácie výhovorky ako v intrapersonálnom, tak interpersonálnych vzťahoch dialogickej osoby.

ABSTRACT

Paper is focused on an ethical analysis of the phenomenon named derogation of personal responsibility. Terminologically is paper based in the Ethics of Responsibility. The notion responsibility is understood primary as an intrapersonal dialogue within personal conscience on own identity. It follows up the research made by Slovak philosophers – Smreková and Palovičová⁸², t. m. it accepts the result of their diachronical analysis, in which the notion responsibility is a widely stratified notion. It follows up also the research made up within the project KEGA 008TTU-4/2019 – 2021 Transfer of Personal Responsibility as a Modern Type of Evasion and its Postmodern Solution (Vadikova, FFTU, Trnava⁸³), in which a definition of the notion responsibility is added by postmodern attribute named 'liquidity' (Bauman⁸⁴).

⁷⁶ Pozri SARTRE, J. P. *Bytie a nič*. Praha: Oikoymenh, 2006.

⁷⁷ Pozri KANT, I. *Základy metafyziky mravov*. Bratislava: Kalligram, 2004.

⁷⁸ Pozri JONAS, H. *Princíp zodpovednosti: pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: Oikoymenh, 1997.

⁷⁹ Pozri ŠIMEK, V. *Morální odpovědnost a její filosofické a spekulativněteologické pozadí v díle Hanse Jonase*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018.

⁸⁰ Pozri BERGOGLIO, J. M. *Zkaženost a hřích*. Praha: Paulínky, 2014.

⁸¹ Pozri GUARDINI, R. *Dobro, svědomí a soustředování*. Praha: Vyšehrad, 1999.

⁸² See SMREKOVÁ, D. *K dvom významom pojmu zodpovednosť. (7 – 26)* In: SMREKOVÁ, D. – PALOVIČOVÁ, Z. *Dvojznačnosť etických pojmov*. Bratislava: SAV, 2009.

⁸³ See VADÍKOVÁ, K. M. – KRIŠTOF, P. – GÁNOVSKÝ, M. *Zborník abstraktov a materiálov pre potreby pilotnej národnej diskusie na tému Tekutá zodpovednosť na Slovensku*. Trnava: Katedra etiky a morálnej filozofie FFTU, 2019 and also see: VADÍKOVÁ, K. M. – KRIŠTOF, P. a kol. *Tekutá zodpovednosť na Slovensku: kolektívna monografia*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2020.

⁸⁴ See BAUMAN, Z. *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON, 1995; BAUMAN, Z. *Tekuté zlo*. Praha: Pulchra, 2018; BAUMAN, Z. *Tekuté časy. – Život ve věku nejistoty*. Praha: Academie, 2008.

Anthropological basement of the paper is designed in the context of dialogical personalism⁸⁵. Therefore, the main interest is connected within the analysis of the moral decision making process of a dialogical person in dialogic relations. That means – in such a definition, the responsibility is understood as a personal answer to a dialogical calling his/her name to account to care for anybody interests, shared in dialogic relations (Guardini, Lévinas, Gadamer, Bauman)⁸⁶ and as a personal decision to identify him/herself within all of consequences of all of activities within those dialogic relations. The consequence is not defining the identity of person in an absolute way (Sartre); however, it is credited to an autonomy of person (Kant, Jonas, Šimek)⁸⁷ as a moral decision to face it dialogically, t. m. as a dialogical person (Guardini⁸⁸). Because of that, in the case of the decision to make an evasion out of personal responsibility, it should be understood as a corrupted decision on own dignity and identity. As such, the derogation of personal responsibility, the evasion out of it and the transferring of its consequences to anybody else should be analysed as ethically problematic and morally unacceptable actions of self-contradiction, self-derogation of own identity. The result of such decision makes clear that the consequences should be deduced towards not only for moral life of the concrete dialogical person; because, it is something what may change all of dialogic relation and not only his/her personality. As such, the evasion out of personal responsibility indeed deserves a deep interdisciplinary research to save dialogical person in dialogic relation as a moral person. Because of that, the main aim of the paper is: to analyse and to define the phenomenon of derogation and of evasion out of personal responsibility and to deduce on ethical consequences towards the acting of dialogical person and his/her axiology and arethology profile and moral life in the centre of dialogic of relation.

LITERATÚRA/ LITERATURE

- BAUMAN, Z. *Cizinci před branami*. Olomouc: Broken Books, 2017.
BAUMAN, Z. *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON, 1995.
BAUMAN, Z. *Tekuté zlo*. Praha: Pulchra, 2018.
BAUMAN, Z. *Tekuté časy. – Život ve věku nejistoty*. Praha: Akademie, 2008.
BERGOGLIO, J. M. *Zkaženost a hřích*. Praha: Paulínky, 2014.
GUARDINI, R. *Dobro, svědomí a soustředování*. Praha: Vyšehrad, 1999.
GUARDINI, R. *Moc. Pokus ukázat cestu*. Prešov: Michala Vaška, 1995.
JONAS, H. *Princip odpovědnosti: pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: Oikoymenh, 1997.

---

⁸⁵ See VRÁNA, K. *Dialogický personalismus*. Praha: Zvon, 1996; VADÍKOVÁ, K. M. *Problematika svedomia v kontexte dialogického personalizmu*. Kraków/Trnava: Towarzystwo Słowaków w Polsce/FFTU, 2011.

⁸⁶ See references by names in the Literature: Guardini, Lévinas, Gadamer, Bauman.

⁸⁷ See references by names in Literature.

⁸⁸ See GUARDINI, R. *Dobro, svědomí a soustředování*. Praha: Vyšehrad, 1999.

- KANT, I. *Základy metafyziky mravov*. Bratislava: Kalligram, 2004.
- LÉVINAS, E. *Existence a ten, kdo existuje*. Praha: Oikoymenh, 1997.
- LÉVINAS, E. *Být pro druhého*. Praha: Zvon, 1997.
- MACHALOVÁ, T. – PLAŠIENKOVÁ, Z. *Etika zodpovednosti*. (675-713) In: REMIŠOVÁ, A. (Ed.) *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava: Kalligram, 2008.
- SMREKOVÁ, D. (Ed.) *Podoby zodpovednosti. Filozofické reflexie o aktuálnych spoločenských problémoch*. Bratislava: IRIS, 2018.
- SMREKOVÁ, D. *K dvom významom pojmu zodpovednosť*. (7 – 26) In: SMREKOVÁ, D. – PALOVIČOVÁ, Z. *Dvojznačnosť etických pojmov*. Bratislava: SAV, 2009.
- ŠIMEK, V. *Morální odpovědnost a její filozofické a spelulativněteologické pozadí v díle Hanse Jonase*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018.
- VADÍKOVÁ, K. M. – KRIŠTOF, P. – GÁNOVSKÝ, M. *Zborník abstraktov a materiálov pre potreby pilotnej národnej diskusie na tému Tekutá zodpovednosť na Slovensku*. Trnava: Katedra etiky a morálnej filozofie FFTU, 2019.
- VADÍKOVÁ, K. M. *Dialogická osoba a situácia. Guardiniovska edukačná etika a situacionizmus*. Kraków/Trnava: Towarzystwo Słowaków w Polsce/FFTU, 2019.
- VADÍKOVÁ, K. M. *Problematika svedomia v kontexte dialogického personalizmu*. Kraków/Trnava: Towarzystwo Słowaków w Polsce/FFTU, 2011.
- VRÁNA, K. *Dialogický personalizmus*. Praha: Zvon, 1996.

ETHICS OF RESPONSIBILITY TOWARDS THE FUTURE GENERATIONS IN MODERN EDUCATION: WORLD OUTLOOK AND MOTIVATION ASPECTS/

ETIKA ZODPOVEDNOSTI ZA BUDÚCE GENERÁCIE V MODERNEJ EDUKÁCII: GLOBÁLNE VYHLIADKY A MOTIVÁCIA JEDNOTLIVCA

Prof. IRYNA VASILIEVA, PhD.

Head of Department of philosophy, bioethics and history of medicine, Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

doc. ANATOLIY VERMENKO, PhD.

Department of philosophy, bioethics and history of medicine, Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

KLÚČOVÉ SLOVÁ: edukácia, etika zodpovednosti, zodpovednosť za budúce generácie, sociálna ekológia, globálne vyhliadky a motivácia jednotlivca

KEY WORDS: Education, ethics of responsibility, responsibility towards the Future Generations, social ecology, word outlook and motivation sphere of the personality

ABSTRACT

One of the main tasks of modern education is the formation of a flexible, systematic, capable of actively expressing worldview of the individual, in which professional and universal elements would be harmoniously combined. The introduction of the ethical principle of responsibility for the future generations as one of the basic elements of the strategy of sustainable development of modern society, into the personal and social outlook is an extremely important and relevant task of modern social philosophy and philosophical anthropology, and so the current research is devoted to this problem.

The views of such representatives of the value conservatism and "ethics of responsibility" as K.-O. Apel, H. Lübbe, R. Spaemann, H. Jonas, V. Höhle and others can be especially important in the context of the researched problem. Their basic idea was the statement of the fact that modern scientific technical revolution and caused by it radical changes in the content of human activity and the scale of its real and possible impact on the natural and social conditions of humanity existence require advanced development of worldview, values and moral sphere of personality compared to the sphere of purely professional technical, technological, scientific and rational knowledge, skills and abilities⁸⁹. V. Höhle proclaims the

---

⁸⁹ See more: ЕРМОЛЕНКО А.Н. *Этика ответственности и социальное бытие человека (современная немецкая практическая философия) [Ethics of Responsibility and Human Social Being (Modern German Practical Philosophy)]*. К.: Наукова думка, 1994. С.6.

need to overcome the "disease of separation of part from whole", i.e. man from nature, and personality from culture⁹⁰.

Neoconservatives believe that values should be imposed "from outside" by unconscious adoption of tradition, while their opponents, the representatives of the "communicative school", believe that values and norms are constantly updated by reaching a new consensus as a result of communication between all components of humanity. K.-O. Apel emphasizes the need to replace the dominance of competition between different individuals with a focus on compromise, as well as to introduce universal moral responsibility for the character and results of human interaction not only with each other but also with the natural environment, their responsibility not only for the future or eternity, but also for unique and fleeting⁹¹.

H. Jonas proposes the radical "greening" of ethics, with the principle of responsibility as its central category, and replacement or at least supplement of the "heuristic of hope" developed by E. Bloch, which calls for the creation of appropriate living conditions in future society, by "heuristics of fear" which would prevent humanity from boundless expansion, from the destruction of natural and sociocultural resources and systems necessary for descendants in the pursuit of relentless material progress, forcing more often to be satisfied with existing and tested by historical experience living conditions, forms and norms of activity, etc.⁹² This author even considers it possible to limit democracy in order to ensure the "temporary introduction of moderation from above", as a significant part of modern society citizens is unable to give up excessive and therefore suicidal production and consumption of material goods.

H. Jonas and N. Luhmann also proclaimed the need to recognize the "risk strategy" that was justified in the pre-industrial and industrial period as the "anti-value" of post-industrial society, in which error could mean the death of not even thousands or millions of humans, but of all mankind, for example, in the case of artificial creation and subsequent uncontrolled spread of new chemical compounds and organisms with a new genotype (COVID-2019 can be an example).

Based on the above considerations, it is reasonable to conclude that ensuring a focus on responsibility for the future in the world outlook and motivation sphere of the personality and society is one of the main tasks of modern education. Accordingly, further research on this issue

---

⁹⁰ See more: HÖSLE, V. *Die Krise der Gegenwart und Verantwortung der Philosophie*. München: Piper, 1990. ps. 3-17, 109.

⁹¹ See more: APEL, K. O. *Die Situation des Menschen als Ethisches Problem In: Der Mensch und die Wissenschaften vom Menschen*. Innsbruck: Folio, 1983.

⁹² See more: JONAS, H. *Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation*. Frankfurt a. M.: Springer, 1984. ps. 3-7, 55, 64.

can be considered an important and promising area of development of all humanities, including pedagogy, psychology, philosophical sociology, ethics, culturology and anthropology.

ABSTRAKT

Preklad do slovenského jazyka: Mgr. GÁNOVSKÝ, M.

Jednou z hlavných úloh moderného vzdelávania je vytvorenie flexibilného, systematického, aktívne prezentujúceho sa svetonázoru jednotlivca, v ktorom by sa profesionálne a univerzálne prvky harmonicky kombinovali. Zavedenie etického princípu zodpovednosti pre budúce generácie ako jedného zo základných prvkov stratégie trvalo udržateľného rozvoja modernej spoločnosti do osobného a sociálneho stanoviska k riešeniu globálnych problémov je mimoriadne dôležitou a relevantnou úlohou modernej sociálnej filozofie a filozofickej antropológie, a preto mu venujeme v našom príspevku zvýšenú pozornosť.

Názory predstaviteľov hodnotového konzervatizmu a „etiky zodpovednosti“ (K. O. Apel, H. Lübbe, R. Spaemann, H. Jonas, V. Höhle a ďalší) považujeme v kontexte skúmaného problému za obzvlášť dôležité. Ich základnou myšlienkou bolo vyjadrenie skutočnosti, že moderná vedecká technická revolúcia, spôsobená radikálnymi zmenami v obsahu ľudskej činnosti a rozsahu jej skutočného a možného dopadu na prírodné a sociálne podmienky existencie ľudstva, si vyžaduje pokročilý rozvoj svetonázoru, hodnôt a morálnej sféry osobnosti v porovnaní s oblasťou čisto profesionálnych technických, technologických, vedeckých a racionálnych znalostí, zručností a schopností⁹³. V. Höhle vyhlasuje, že je potrebné prekonať „chorobu oddeľovania časti od celku“, t. j. človeka od prírody a osobnosť od kultúry.⁹⁴

Neokonzervatívci sa domnievajú, že hodnoty by sa mali zavádzať „zvonka“, a to nevedomým prijatím tradície, zatiaľ čo ich oponenti, predstavitelia „komunikačnej školy“, veria, že hodnoty a normy sa neustále aktualizujú dosiahnutím nového konsenzu v dôsledku komunikácie medzi všetkými zložkami ľudstva. K. O. Apel zdôrazňuje potrebu nahradiť dominantné postavenie v súťaži medzi rôznymi jednotlivcami so zameraním na kompromisy, ako aj zaviesť univerzálnu morálnu zodpovednosť za charakter a výsledky ľudskej interakcie

---

⁹³ Pozri tiež: ЕРМОЛЕНКО А.Н. *Этика ответственности и социальное бытие человека (современная немецкая практическая философия) [Ethics of Responsibility and Human Social Being (Modern German Practical Philosophy)]*. К.: Научная думка, 1994. С.6.

⁹⁴ Pozri tiež: HÖHLE, V. *Die Krise der Gegenwart und Verantwortung der Philosophie*. München: Piper, 1990. ps. 3-17, 109.

nielen interaktívne medzi sebou navzájom, ale aj za prírodné prostredie, a to nie iba pre budúcnosť alebo večnosť, ale aj pre jedinečnosť a prchavosť.⁹⁵

H. Jonas navrhuje radikálnu „ekologizáciu“ etiky so zásadou zodpovednosti ako jej ústrednou kategóriou a nahradením, alebo aspoň doplnením, tzv. „heuristickej nádeje“, ktorú rozvinul E. Bloch. Tá si však vyžaduje vytvorenie vhodných životných podmienok pre budúcu spoločnosť, prostredníctvom tzv. „heuristiky strachu“, ktorá by zabránila tomu, aby ľudstvo bezhranične expandovalo, zničilo prírodné a sociokultúrne zdroje a systémy potrebné pre potomkov v snahe o neustály hmotný pokrok. Obavy z budúcnosti by nútili byť spokojný s existujúcimi a najmä historicky otestovanými skúsenosťami, životnými podmienkami, formami a normami činnosti atď.⁹⁶ Tento autor dokonca považuje za možné obmedziť demokraciu, aby sa zabezpečilo „dočasné zavedenie moderovania zhora“, pretože významná časť moderných občanov spoločnosti sa nemôže a ani nechce vzdať nadmernej, a teda samovražednej výroby a spotreby materiálneho tovaru.

H. Jonas a N. Luhmann tiež vyhlásili potrebu uznať „stratégiu rizika“, ktorá bola v predindustriálnom a priemyselnom období odôvodnená ako „antihodnota“ postindustriálnej spoločnosti, v ktorej by chyba mohla znamenať smrť nie tisícov alebo miliónov ľudí, ale celého ľudstva – napríklad v prípade umelej tvorby a následného nekontrolovaného šírenia nových chemických zlúčenín a organizmov s novým genotypom (príkladom môže byť dnešný COVID-2019).

Na základe vyššie uvedených úvah je možné dospieť k záveru, že zabezpečenie budúcnosti formou motivácie osobnosti a spoločnosti je jednou z hlavných úloh moderného vzdelávania. V súlade s tým sa ďalší výskum v tejto oblasti môže považovať za dôležitú a sľubnú oblasť rozvoja všetkých humanitných vied vrátane pedagogiky, psychológie, filozofickej sociológie, etiky, kultúry a antropológie.

LITERATURE/ LITERATÚRA

APEL, K. O. *Die Situation des Menschen als Ethisches Problem In: Der Mensch und die Wissenschaften vom Menschen*. Innsbruck: Folio, 1983.

HÖSLE, V. *Die Krise der Gegenwart und Verantwortung der Philosophie*. München: Piper, 1990.

---

⁹⁵ Pozri tiež: APEL, K. O. *Die Situation des Menschen als Ethisches Problem In: Der Mensch und die Wissenschaften vom Menschen*. Innsbruck: Folio, 1983.

⁹⁶ Pozri tiež: JONAS, H. *Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation*. Frankfurt a. M.: Springer, 1984. ps. 3-7, 55, 64.

JONAS, H. *Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation*. Frankfurt a M: Springer, 1984.

ЕРМОЛЕНКО А.Н. *Этика ответственности и социальное бытие человека (современная немецкая практическая философия) [Ethics of Responsibility and Human Social Being (Modern German Practical Philosophy)]*. К.: Наукова думка, 1994. С.6.